

Інтегрований курс «Література» (румунська та світова)

Говорнян Л.С., Колесникова Д.О.

**«Curs integrat
«Literatura»
(română și universală)»**
manual de clasa a 7-a pentru școlile de învățământ general
cu predarea în limba română

**«Інтегрований курс «Література»
(румунська та світова)»**
підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів
з навчанням румунською мовою

Lilia Govornean, Doina Colesnicov

Curs integrat

Literatura

(română și universală)

manual de clasa a 7-a pentru școlile de învățământ general
cu predarea în limba română

Львів
Видавництво «Світ»
2015

УДК 82.135.1.09(075.3)

ББК 83(4РУМ)я72

Г 57

Говорнян Л.

Г 57 Інтегрований курс «Література» (румунська та світова) :
підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навч. румун-
ською мовою / Л. Говорнян, Д. Колесникова. – Львів : Світ,
2015. – 240 с.

ISBN 978-966-603-000-0

Підручник містить інформацію про видатних письменників, їхні твори, відомості про культуру різних народів, відомості з теорії літератури, а також різноманітні рубрики, що розкривають красу художнього слова. Статті мають чітку логічну побудову.

Методичний апарат підручника охоплює різнорівневі завдання, зорієнтовані на вікові особливості семикласників. Засвоєння матеріалу передбачається через систему запитань та завдань. Підручник яскраво ілюстрований, містить багато довідкових даних, а також короткий словник термінів і понять.

УДК 82.135.1.09(075.3)

ББК 83(4РУМ)я72

ISBN 978-966-603-000-0

© Говорнян Л.С., Колесникова Д.О., 2015

© Видавництво «Світ», 2015

Literatura – ramură a artei

Amintiți-vă!

Ce este literatura?

- **Literatura** reprezintă cunoașterea umană în cel mai înalt grad. Prin aceasta, omul este capabil să cunoască diferite aspecte ale societății, să se familiarizeze cu domeniile necunoscute sau să se relaxeze.

- Prin intermediul operelor sale, scriitorii au o strânsă legătură cu cititorii acestor creații, deoarece prin operele sale transmit un mesaj, o trăire mai mult sau mai puțin emoțională.

- Literatură, este totalitatea operelor scrise sau orale, care îndeplinesc o funcție artistică. Literatura, se integrează în domeniul vast al artelor, alături de pictură, sculptură, muzică, arhitectură, dans etc. Ele se disting prin materialul în care se întrupează opera de artă: materialul picturii sunt culorile; materialul sculpturii sunt piatra, bronzul, lemnul; materialul muzicii sunt sunetele; materialul literaturii este limba.

- Literatura, așadar, se deosebește, de celelalte arte, prin materialul din care se realizează, anume limba.

- **Literatura, a fost și este considerată artă a cuvântului.**

Magia cuvântului

- Citiți textul. Dezvoltați una din asocierile scriitorului în jumătate de pagină de text.

Cuvintele sunt foarte asemănătoare cu ființele, ele sunt chiar ființe. Ele seamănă întrucâtva cu plantele, ele sunt chiar plante. Ca și animalele, cuvintele se înmulțesc, au familia lor, se organizează în grupuri, pornesc la vânătoare, hăituiesc sau sunt hăituite. Sau aidoma plantelor, înfloresc, din timp în timp, cresc numai în anumite zone geografice, fac fructe, se scutură, însămânțează cel mai fertil teren arabil al lumii, creierul uman.

Cuvintele sunt animale și plante abstracte. Ele nu locuiesc de-a dreptul pe globul pământesc, ca și animalele și plantele, ci locuiesc pe globul creierului

Nichita Stănescu

Ce este arta?

• **Arta** este cea mai profundă expresie a creației umane. **Arta** este activitatea omului care are drept scop producerea unor valori estetice și care folosește mijloace de exprimare cu caracter specific.

• Termenul de artă are mai multe accepții și desemnează un mod de cunoaștere concretizat în opere artistice.

• Substantivul „artă” este sinonim cu *pricepere*, *talent*, *dexteritate*, de aceea folosim în limbajul curent sintagme precum „arta culinară”, „arta conversației”, etc.

• Există șapte arte propriu-zise: literatura, muzica, artele plastice, sculptura, coregrafia, artele decorative, cinematografia. Artele formează un sistem fiindcă se influențează reciproc. Deși urmăresc același scop – *emoția estetică*, între arte sunt mari deosebiri.

Clasificarea artelor:

I. După materialul din care își confecționează operele: muzica – sunetul; artele plastice – culoarea; sculptura – piatra, lemnul, marmura, osul, gheața, etc; literatura – cuvântul; coregrafia – mișcările trupului; cinematografia – imaginea cinetică.

II. După organul sau organele de simț prin care se receptează operele artistice:

- a) arte vizuale: artele plastice, sculptura, coregrafia, cinematografia;
- b) arte auditive: muzica, coregrafia, literatura (parțial);
- c) arte audio-vizuale: literatura, cinematografia, coregrafia.

III. După timpul necesar receptării operelor ca întreg:

- a) artele sincrone (opera este receptată deodată în totalitate): artele plastice, sculptura, artele decorative;
- b) arte diacronice (operele sunt receptate în timp): literatura, muzica, coregrafia, cinematografia.

Discutați în clasă

1. Ce știți despre literatură? Care literatură o numim populară și care cultă?
2. Ce știți despre artă? Care sunt acele șapte arte propriu-zise?
3. Cum se clasifică ele?
4. Care ramură a artei vă inspiră cel mai mult: pictura, teatrul, actoria, dansul, sculptura, etc? Motivați-vă răspunsul.
5. Ce rol joacă arta în istoria și existența unui popor?

*„Miorița nu este un cântec de pierdere. Cine pierde așa cum a pierdut ciobanul **Mioriței** este înstăpânit în sufletul pământului, pentru că noi toți ne-am născut pe pământ. Pentru că pământul este carnea strămoșilor noștri și carnea strămoșilor pomilor”.*

Nichita Stănescu

Balada populară Miorița

(variantă culeasă de Vasile Alecsandri)

Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai,
Iată vin în cale,
Se cobor la vale
Trei turme de miei
Cu trei ciobănei
Unu-i moldovean
Unu-i ungurean
Și unu-i vrâncean.
Iar cel ungurean,
Și cu cel vrâncean,
Mări se vorbiră,
Și se sfătuiră
Pe l-apus de soare
Ca să mi-l omoare
Pe cel moldovan
Că-i mai ortoman
Ș-are oi mai multe,
Mândre și cornute,
Și cai învățați
Și câni mai bărbați...
Dar cea mioriță
Cu lâna plăviță
De trei zile-ncoace
Gura nu-i mai tace,
Iarba nu-i mai place.
– Mioriță laie,
Laie, bucălaie,
De trei zile-ncoace
Gura nu-ți mai tace!
Ori iarba nu-ți place,
Ori ești bolnăvioară,
Drăguță Mioară?

– Drăguțele bace
Dă-ți oile-ncoace
La negru zăvoi,
Că-i iarbă de noi
Și umbră de voi.
Stăpâne, stăpâne,
Îți cheamă ș-un câne
Cel mai bărbătesc
Și cel mai frățesc,
Că l-apus de soare
Vor să mi te-omoare
Baciul ungurean
Și cu cel vrâncean!
– Oiță bârsană,
De ești năzdrăvană
Și de-a fi să mor
În câmp de mohor,
Să spui lui vrâncean
Și lui ungurean

Ca să mă îngroape
Aici pe-aproape
În strunga de oi,
Să fiu tot cu voi;
În dosul stânii,
Să mi-aud câinii.
Aste să le spui,
Iar la cap să-mi pui
Fluieraș de fag,
Mult zice cu drag!
Fluieraș de os,
Mult zice duios!
Fluieraș de soc,
Mult zice cu foc!
Vântul când a bate
Prin ele-a răzbate,
Ș-oile s-or strânge
Pe mine m-or plânge
Cu lacrimi de sânge!

Iar tu de omor
Să nu le spui lor...
Să le spui curat
Că m-am însurat
Cu-o mândră crăiasă,
A lumii mireasă;
Că la nunta mea
A căzut o stea;
Soarele și luna
Mi-au ținut cununa;
Brazi și păltinași
I-am avut nuntași;
Preoți, munții mari,
Păsări lăutari,
Păsărele mii,
Și stele făclii!
Iar dacă-i zări,
Dacă-i întâlni
Măicuță bătrână
Cu brâul de lână,
Din ochi lăcrimând,
Pe culmi alergând,
Pe toți întrebând
Și la toți zicând:
Cine-au cunoscut,
Cine mi-au văzut

Mândru ciobănel
Tras printr-un inel?
Fețișoara lui,
Spuma laptelui;
Mustăcioara lui,
Spicul grâului;
Perișorul lui,
Pana corbului;
Ochișorii lui,
Mura câmpului!...
Tu mioara mea,
Să te-nduri de ea
Și-i spune curat
Că m-am însurat
C-o fată de crai,
Pe-o gură de rai.
Iar la cea măicuță
Să nu spui, draguță,
Că la nunta mea
A căzut o stea,
C-am avut nuntași
Brazi și păltinași,
Preoți munții mari,
Păsări lăutari,
Păsărele mii,
Și stele făclii!...

Repere

✓ Balada **Miorița** a fost descoperită de Alecu Russo în Munții Vrancei și a fost publicată de Vasile Alecsandri în volumul **Poezii populare. Balade (cântece bătrânești) adunate și îndreptate de Vasile Alecsandri**, 1852.

✓ În afară de versiunea lui Alecsandri, balada **Miorița** cunoaște până astăzi circa 1000 de variante.

✓ Motivul mioarei care își avertizează stăpânul este foarte răspândit în toate provinciile românești sub formă de baladă, colind, cântec liric sau bocet.

✓ După opinia lui George Călinescu, **Miorița** face parte dintr-un grup de patru mituri fundamentale care au depășit zona literaturii populare și au pătruns în literatura cultă, modelându-i profilul:

Mitul etnogenezei românilor (*Traian și Dochia*);

Mitul existenței pastorale a poporului român (*Miorița*);

Mitul estetic (*Meșterul Manole*);

Mitul erotic (*Zburătorul*).

✓ Balada **Miorița** are o structură tipică a baladelor populare, în care se împletesc trei părți: partea epică, partea lirică și partea dramatică. Modurile de expunere pe care le desprindem din baladă sunt narațiunea și dialogul, ele scoțând în evidență conținutul de idei al operei.

✓ Motivul central al baladei este atitudinea omului în fața morții prin definirea concepției personajului principal.

Universul operei

Exprimați-vă

părerea!

- ✓ Citiți expresiv balada și comentați conținutul de idei.
- ✓ Prezentați succint subiectul baladei **Miorița**, evidențiind gradația conflictului.
- ✓ Comentați expozițiunea baladei.
- ✓ Precizați care dintre momentele subiectului narațiunii ocupă spațiul cel mai larg.
- ✓ Comentați absența deznodământului din balada **Miorița**.

Folosiți-vă

cunoștințele!

- ✓ Rememorați părțile principale ale baladei.
- ✓ Descoperiți și comentați elementele care leagă secvențele din primul episod:
 - a. **locul acțiunii**
 - b. **personajele**
 - c. **hotărârea ciobanilor**
- ✓ Identificați particularitățile de limbă din textul baladei care dau impresia de unitate a narațiunii.
- ✓ Comentați versurile din care reiese „testamentul” ciobanului.
- ✓ Comentați monologul „măicuței bătrâne”.

Reamintiți-vă!

Genul epic cuprinde totalitatea creațiilor epice, adică acele opere literare în care autorul își exprimă indirect sentimentele prin povestirea unor fapte, a unor întâmplări și prin intermediul personajelor.

Îmbogățiți-vă

cunoștințele!

✓ În operele genului epic există un narator (povestitor), personaje (participanți la acțiune) și acțiune (desfășurarea întâmplărilor, înlănțuirea logică a evenimentelor).

✓ Structura acestor opere literare este realizată de cele mai multe ori după momentele subiectului:

a) *expozițiunea*: definește spațiul și timpul în care se desfășoară acțiunea, descrie personajele și împrejurările conflictului, situația inițială;

b) *intriga*: descrie evenimentul care schimbă situația inițială, momentul în care se declanșează conflictul între personajele prezente în opera literară; de cele mai multe ori cauzele stau într-o vină, o lipsa sau o prejudiciere;

c) *desfășurarea acțiunii*: descrie întâmplările desfășurate, în ordine cronologică,

d) *punctul culminant*: descrie momentul de intensitate maximă al conflictului, cea mai tensionată situație între personajele ce iau parte la acțiune;

e) *deznodământul*: prezintă rezolvarea conflictului și momentul final.

✓ **Speciile genului epic sunt:**

în proză: anecdota, autobiografia, basmul, biografia, memoriile, mitul, nuvela, povestirea, reportajul, romanul, schița, parabola

în versuri: balada, epopeea, fabula, legenda.

Reamintiți-vă!

Balada este o specie epică, de mică întindere; în versuri, în care este povestită o întâmplare despre confruntarea dintre două sau mai multe personaje. În baladă conflictul este puternic, dar intriga este simplă. Personajele sunt puține și câteodată înzestrate cu puteri supranaturale.

Balada populară relatează o acțiune eroică sau fapte neobișnuite, cu elemente fabuloase.

Balada cultă pornește de la modelul celei populare dar se diferențiază prin dinamica desfășurării acțiunii și prin versificația mai îngrijită.

Rețineți!

Alegoria este o figură de stil alcătuită dintr-o însușire de metafore, personificări, comparații care, într-o imagine unitară, concretă, sugerează o idee generală, o noțiune abstractă. Termenul *alegorie* provine din fr. *allegorie*, gr. *allegoria* „vorbire figurată”

Alegoria apare frecvent în fabule și în proverbe.

Valorificarea textului

Îmbogățiți-vă

cunoștințele!

- ✓ Împărțiți textul în fragmente, în funcție de modul de expunere dominant:
a. partea epică b. partea dramatică c. partea lirică
- ✓ Povestiți succint primele două părți ale textului, scoțând în evidență locul acțiunii, personajele și monologul dintre oia năzdrăvană și stăpânul ei.
- ✓ Recitați monologul ciobănașului. Puteți distinge în el mai multe secvențe? Delimitați-le și dați fiecareia un titlu potrivit.

Folosiți-vă

cunoștințele!

- ✓ Selectați din textul baladei **Miorița** versurile corespunzătoare celor două ipostaze specifice naturii în literatura populară: *natura – spațiu* și *natura – personaj*.
- ✓ Identificați elementele de comparație preluate din natură în portretul ciobanului moldovean.
- ✓ Explicați în ce constă legătura dintre om și natură în secvența nunții cosmice.
- ✓ Ce elemente ale naturii sunt prezente în „*testamentul*” ciobănașului?
- ✓ Identificați elementele vizuale și auditive care sugerează atmosfera feeriei din partea finală a baladei.

Exprimați-vă

părerea!

- ✓ Care sunt trăsăturile fizice ale ciobanului moldovean?
- ✓ Alcătuiți portretul moral al personajului principal din balada Miorița, insistând asupra corespondențelor dintre trăsăturile fizice și cele morale.
- ✓ 3. Care sunt dorințele încredințate de ciobănaș mioarei năzdrăvane? Precizați semnificațiile simbolice ale acestor dorințe.
- ✓ Evidențiați rolul mioarei în desfășurarea evenimentelor.
- ✓ Prezentați portretul măicuței bătrâne.

Folosiți-vă

cunoștințele!

- ✓ Comparați **Miorița** cu o altă baladă populară studiată de voi anterior. Demonstrați apartenența acestei creații populare la specia literară a baladei.
- ✓ Demonstrați, prin cel puțin trei argumente, că balada **Miorița** este o specie a genului epic.
- ✓ Numiți evenimentele vieții în jurul cărora se grupează motivele poetice ale baladei **Miorița**.
- ✓ Explicați cum este realizată structura alegoriilor în această baladă. Comentați efectul stilistic al acestora.
- ✓ Comentați figurile de stil din textul acestei balade.

Sarcini

1. Citiți 2-3 balade populare românești și identificați elementele comune ale acestora. Discutați în clasă.
2. Memorizați balada **Miorița** și recitați-o expresiv în clasă.
3. Audiați varianta muzicală a baladei populare **Miorița**.
4. Demonstrați într-o compunere că natura devine personaj direct implicat în destinul uman.

Johann Wolfgang Goethe

(1749 – 1832)

Johann Wolfgang Goethe, a fost un poet german, ilustru gânditor și om de știință, una dintre cele mai de seamă personalități ale culturii universale.

S-a născut Johann Wolfgang Goethe la 28 august 1749 la Frankfurt pe Main, fiu al lui Johann Kaspar Goethe (1710 – 1782), înalt funcționar de stat, și al Catharinei Elisabeth Textor (1731–1808).

Din anul 1756 până 1758 a frecventat o școală publică. Primind o educație aleasă, a studiat desenul, muzica (pianul și violoncelul), literatura germană și universală, limbile străine vechi și moderne (greaca veche, latina, ebraica, italiana, franceza și engleza).

De timpuriu a început să iubească literatura, pe care o putea găsi în vasta bibliotecă de circa 2000 de volume a tatălui sau. Fascinat era și de teatru, în casa părintească anual se prezenta un spectacol de teatru de păpuși.

În anii 1765 - 1768 publică primele poezii, adunate în culegerea *Neue Lieder „Cântece noi”*, pătrunse de un lirism puternic și elevat, precum și o comedie intitulată *Die Laune des Verliebten „Capriciul îndrăgostitului”*. A mai publicat (1769, *Cântece noi*; 1785, *Prometeu*; 1795, *Elegii romane*; 1797, *Mireasa din Corint*; 1808/1833: *Faust* (partea I și partea II)) ș.a. romane și nuvele, eseuri, studii științifice.

Goethe a murit de pneumonie la 22 martie 1832.

Împăratul pădurii

Dar cine gonește prin noapte și vânt?
Un tată călare cu fiul plăpând.
În brațe își ține băiatul cuprins
Și brațul se strânge mai cald într-adins.

„Obrazul, copile, de ce ți-l ferești?”
„O, tată, pe-al ielelor rege-l zărești?
Tu nu-i vezi cununa și coada de vrac?”
„Sunt neguri, copile, ce-n vânt se desfac.”

„O, dragă băiete, cu mine nu vii?
În jocuri voioase juca-vom zglobii!
Flori multe, pestrițe, se-nșiră pe plauri,
Iar maică-mea are veșminte de aur!”

„O, tată, o, tată, chiar el mi-a șoptit,
Al ielelor rege mi-a făgăduit.”
„Te-alină, copile, ascultă-mi cuvântul,
Prin frunze uscate doar freamătă vântul.”

„Vrei, dragă băiete, cu mine să vii?
Fecioarele mele cu drag te-or sluji,
Fecioarele mele în noapte-or cânta,
În dansuri și jocuri te vor legăna!”

„O, tată, în preajmă-ți să vezi tu nu știi?
Sunt iele, crăiese, pe plaiuri pustii.”
„Iubite copile, privesc în zadar,
Sunt surele sălcii, cu frunzetul rar.”

„Îmi placi, chipul tău m-ațâță... Ehei,
Te-oi lua dar cu sila, chiar dacă nu vrei!”
„O, tată, acuma mă strânge-nzecit,
Al ielelor rege nespus m-a rănit!”

Părintele-n tremuri se-ntrece gonind
Mai strâns prinde-n brațe copilul gemând;
Ajunge acasă de trudă învins,
În brațele sale copilul s-a stins.

(Traducere de N. Argintescu-Amza)

Repere

✓ Balada *Împăratul pădurii* este una dintre cele mai emoționante balade culte din literatura universală care ocupă un loc important în creația lui J.W. Goethe.

✓ Autorul apelează la mitologie pentru a ne prezenta relațiile ce se stabilesc între om și natură. Misteriosul, magicul și fantasticul se îmbină în această baladă foarte armonios, în acest fel avem de a face cu o operă ce ne prezintă un model de literatură.

✓ Motivul central al baladei în constituie legătura ce se stabilește între ființa umană și forțele nebănuite ale naturii reprezentate în această operă prin iele.

✓ Ielele sunt făpturi feminine supranaturale care apar în mai multe mitologii și sunt foarte răspândite în ceea ce privesc superstițiile.

✓ Ielele, care, de fapt, apar și în mitologia românească, întrunesc în ele calitățile Nimfelor, Naiadelor și Dryadelor, dar și al Sirenelor. Aceste ființe magice sunt înzestrate cu o mare forță de seducție și cu puteri nebănuite.

✓ Eroul principal al baladei cade pradă acestor ființe misterioase și devine jertfa lor, trecând prin chinuri enorme.

✓ Omul, ademenit de tainele universului se mistuie în dorința de a cunoaște aceste farmece.

✓ Balada lui J. W. Goethe constituie un model de baladă cultă în care se îmbină armonios realul și misteriosul.

Universul operei

Exprimați-vă părerea!

✓ Citiți expresiv textul baladei și identificați elementele fantastice prezente în operă.

✓ Observați cum este prezentată natura și ce elemente ale ei predomină în baladă.

✓ Care este structura compozițională a acestei balade? Ce mijloace de expunere folosește autorul pentru a reda conținutul de idei? Motivați-vă răspunsul.

✓ Cum se prezintă în textul baladei relațiile dintre tată și fiu? Argumentați-vă răspunsul.

✓ Ce rol joacă în această baladă ielele? Ce știți despre aceste ființe magice?

Folosiți-vă cunoștințele!

✓ Recitați cu atenție textul propus și motivați utilizarea semnelor de punctuație.

✓ Selectați și înscrieți în caiete câteva figuri de stil. Alcătuiți câteva enunțuri cu ele.

✓ Explicați semnificația următoarelor sintagme „*sunt neguri, copile...*”, „*sunt surele sălcii...*”, „*al ielelor rege nespus m-a rănit*”.

✓ Identificați în textul baladei cuvintele ce demonstrează starea fiului. Înscriteți-le în caiete.

✓ Numiți personajele baladei. Ce semnificație au ele?

Rețineți!

Balada cultă este o creație epică în versuri care are proporții reduse, prezentând evenimente din trecut, cu personaje puține, înzestrate cu trăsături fizice și morale de excepție. În cuprinsul baladei apar, de obicei, și elemente lirice sau dramatice.

Balada cultă s-a dezvoltat în literatura cultă sub influența baladei populare, având aceleași caracteristici ca și acestea (prezintă o întâmplare din trecut, are o acțiune simplă, personaje puține iar epicul interferează cu liricul). Balada cultă se deosebește însă de cea populară prin faptul că este o creație individuală, de autor, prin dinamica desfășurării acțiunii, prin absența personajelor fantastice și prin prezența unor elemente simbolice.

În literatura română termenul de baladă a fost pus în circulație de Vasile Alecsandri (*Poezii populare – Balade – Cântice bătrânești – 1852*).

Au scris balade Vasile Alecsandri (*Andrii Popa*), George Coșbuc (vol. *Balade și idile*), Ion Barbu (*După melci*), George Topârceanu (vol. *Balade vesele și triste*) etc.

Sarcini

- 1 Scrieți o compunere în care să arătați frumusețea naturii și a satului vostru natal.
- 2 Identificați rima, ritmul și măsura versurilor din prima strofă a baladei.
- 2 Selectați și înscrieți în caiete versurile care v-au impresionat cel mai mult.

Vasile Alecsandri (1821 – 1890)

Poet, prozator și dramaturg. Provine dintr-o familie boierească, fiu al medelnicerului Vasile Alecsandri (ajuns mai târziu vornic) și al Elenei Cozoni.

S-a născut la 21 iulie 1821, în or. Bacău. A studiat în casa părintească cu călugărul maramureșean Gherman Vida și la pensionul francez al lui Cușnim, apoi, între 1834 și 1839, la Paris, unde se consacră mai ales literaturii, după câteva încercări nereușite în domeniul medicinei, în cel juridic și cel ingineresc.

Alecsandri e un scriitor angajat, inspirat de marile probleme ale epocii și, în același timp, un artist subtil, observând lumea înconjurătoare fără scepticism, dar și fără exagerate iluzii, tinzând în domeniul expresiei spre o senină clasicitate.

Participă la toate inițiativele tovarășilor săi de generație: director al Teatrului din Iași împreună cu C. Negruzzi și M. Kogălniceanu, a fost deputat, ministru al României la Paris între 1885 și 1890. A debutat în 1840 cu nuvela *Buchetiera de la Florența*, publicată în „*Dacia literară*”, și cu pieseta „*Far-mazonul din Hârlău*”. În istoria internă a personalității lui Alecsandri câteva evenimente au jucat un rol determinant: dragostea pentru Elena Negri, care l-a încurajat în rolul de poet național, dar i-a deschis și sursele, chiar dacă nu foarte profunde, ale lirismului intim. Alecsandri călătorește cu diferite prilejuri prin Moldova, Muntenia, Bucovina și Transilvania, în partea europeană a Turciei, în Italia, Austria, Germania, Franța, Spania, Anglia, nordul Africii, fiecare din aceste călătorii, lasă urme în creația sa, în proză sau în versuri și se tipărește pe ecranul experienței omenești ce-i definește personalitatea publică și intimă.

Alecsandri se numără și printre primii noștri scriitori moderni a căror operă a devenit accesibilă străinătății, operele sale au fost traduse în limbile franceză, germană, engleză, etc.

În 1843 apare, în *Albina Românească*, *Tatarul*, prima poezie care va face parte din ciclul *Doine și lăcrămioare*. Tot atunci apar poeziile *Baba Cloanța*, *Strunga*, *Doina*, *Hora*, *Crai nou*.

În 1848 scrie poezia *Către români*, intitulată mai târziu *Deșteptarea României*.

În 1850 publică în revista Bucovina poeziile populare *Toma Alimoș*, *Blestemul*, *Șerb sărac*, *Mioara*, *Mihu Copilul*, *Chirița în Iași*, *Chirița în provincie* (1852), *Chirița în voiagiu* (1864) și *Chirița în balon* (1874). La Teatrul Național se joacă *Chirița în Iași* sau *Două fete ș-o neneacă*.

În 1852 apare volumul *Poezii populare. Balade (Cântice bătrânești)*. Adunate și îndreptate de d. V. Alecsandri. Tipărește primul volum de teatru *Repertoriul dramatic*, care conține piesele *Iorgu de la Sadagura*, *Iașii în carnaval*, *Piatra din casă*, *Chirița la Iași*, *Chirița în provincie*.

În 1853 apare volumul *Poezii populare. Balade adunate și îndreptate de V. Alecsandri*, partea a II-a. Publică la Paris primul volum de poezii originale: *Doine și lăcrămioare*.

În 1856 apare în *Steaua Dunării*, revista lui Kogălniceanu, poezia *Hora Unirii*.

În 1874 publică *Boieri și ciocoi*, una dintre cele mai importante comedii, o frescă socială de dimensiuni considerabile. Tot în *Convorbiri literare* publică nuvela *Călătorie în Africa*. În 1875 editează *Opere complete*, cuprinzând *Poezii* (I-III) și *Teatru* (IV). În 1876 publică volumul *Proza*. În 1877, odată cu poezia *Balcanul* și *Carpatul* începe seria *Ostașilor noștri*. În 1878 apare volumul *Ostașii noștri*, închinat eroismului românilor în războiul din 1877. Alecsandri începe să publice pasteluri între anii 1868-69, în diverse numere ale *Convorbirilor literare*.

În 1881 apare ultimul volum din *Opere complete*, care cuprinde ciclurile *Legende nouă* și *Ostașii noștri*.

Vasile Alecsandri s-a stins din viață la 22 august 1890, după o lungă suferință, fiind înmormântat cu toate onorurile la conacul său de la Mircești.

Dan, căpitan de plai

I

Bătrânul Dan trăiește ca șoimul singuratic
În peșteră de stâncă, pe-un munte păduratic,
Privind cu veselie cum soarele răsare,
Dând viață luminoasă cu-o caldă sărutare,
Privind cu jale lungă cum soarele apune...
Așa și el apus-a din zile mari și bune!
Vechi pustnic, rămas singur din timpul său afară,
Ca pe un gol de munte o stâncă solitară,
Dincolo din morminte el trist acum privește
O tainică fantasmă ce-n zare s-adâncește,
Fantasma drăgălașă a verzei tinereți
Ce fuge de răsuflul geroasei bătrâneți,
Și zice: Timpul rece apasă-umărul meu
Și cât m-afund în zile, tot simt că e mai greu!
O! lege-a nimicirii, o! lege nemiloasă!
Când, când s-a toci oare a vremii lungă coasă?
Apoi el pleacă fruntea și cade în visare,
Iar munții, albi ca dânsul, se-nclină-n depărtare.

Ai timpilor eroici imagine augustă,
Pe când era el tânăr, lumea-i părea îngustă
Pentru bine, și largă, prea largă pentru rău!
El ar fi vrut-o bună ca bunul Dumnezeu.
Deci îi plăcea să-nfrunte cu dalba-i vitejie
Pe cei care prin lume purtau bici de urgie,
Și mult iubea când țara striga: La luptă, Dane!
Să vânture ca pleava oștirile dușmane.
Atunci a lui mânie ca trăsnetul era,
În patru mari hotare tuna și fulgera,
Iar țara dormea-n pace pe timpii cei mai răi
Cât Dan veghea-n picioare la căpătâiul ei.
Ades el pleca singur prin codri fioroși,
În care luceau noaptea oțeluri și ochi roși,
Și dacă murgu-i sprinten da-n lături sforăind,
Viteazul cu blândețe îl dezmierda grăind:
N-aibi grijă, măi șoimane! eu am și duc cu mine
O vrajă rea de dușmani și bună pentru tine.
Și murgu-și lua calea în liniște deplină

Prin codri fără drumuri și fără de lumină.
Iar vulturii carpatici cu zborul îndrăzneț
Făceau un cortegi falnic eroului drumeț.
Încrederea-nfloarește în inimile mari!

II

Bătrânul Dan ascultă grăind doi vechi stejari
Crescuți dintr-o tulpină pe culmea cea de munte
Ș-având ca o coroană un secol pe-a lor frunte.
O! frate, zice unul, un vânt în miez de noapte
Adusu-mi-a din vale lung vaiet, triste șoapte!...
E sabie în țară! au năvălit tătarii!
Ș-acum în bălți de sânge își joacă armăsarii!
Așa! răspunde altul, colo în depărtare
Zărit-am astă-noapte pe cer lumină mare!
Ard satele române! ard holdele-n câmpii!
Ard codrii!... Sub robie cad fete și copii.
Și-n fumul ce se nălță cu larme zgomotoase
Zbor suflete gonite din trupuri sângeroase!

Bătrânul Dan aude, suspină și nu crede!
Dar iată că pe ceruri din patru părți el vede
Trecând un stol de vulturi urmați de uli gramadă,
Atrași în orizonturi de-a morții rece pradă.
Un fulger se aprinde în ochii lui pe loc.
La luptă, Dane! țara-i în jaf, țara-i în foc!

Bătrânul Dan desprinde un paloș vechi din cui,
Și paloșul lucește voios în mâna lui.
Bătrânul Dan pe sânul-i apasă a lui mână
Și simte că tot bate o inimă română.
El zice cu mândrie, nălțând privirea-n sus:
Pe inimă și paloș rugina nu s-a pus.
O! Doamne, Doamne sfinte, mai dă-mi zile de trai
Pân ce-oi strivi toți lupii, toți șerpii de pe plai!
Fă tu să-mi pară numai atunci paloșul greu,
Când inima-nceta-va să bată-n pieptul meu,
Ș-atunci inima numai de-a bate să încete
Când voi culca sub țărână a dușmanilor cete!
Apoi el strânge chinga pe zdravenele-i șale,
Își face-o cruce, pleacă și se coboară-n vale.

III

În scurtele răstimpuri când soarele declină
Și noaptea-și pune stema feerică, stelină,

E un moment de pace în care, neoprit,
Se pierde dorul umbra amurgului mahnit.
Atunci zărește ochiul minunile din basme,
Acele legioane de tainice fantasma
Care-ntre zi și noapte apar în loc oprite
Cu mantii lungi și albe de-a lungul învelite.

Așa apare-n șesuri mărețul om de munte,
Călcând cu pași gigantici pe urme mai mărunte!
Nu știu de el copacii tineri, crescuți pe maluri,
Dar râul îl cunoaște și scade-a sale valuri,
Să treacă înainte viteazul Dan la luptă.
Și astfel tot el pasă pe cale ne-ntreruptă
Pân ce sosește-n seară la casa lui Ursan.

Om aspru care doarme culcat pe-un buzdugan,
Ursan, pletos ca zimbrul, cu pieptul gros și lat,
Cu brațul de bărbat, cu pumnul apăsător,
E scurt la grai, năprasnic, la chip întunecos.
El e de peste Milcov pribeag misterios.
Toți care știu de dânsul spun multe, dar șoptind,
Și cale de o zare îl ocolesc grăbind,
Deși-i place să crească sirepe herghelii,
Răzlețe pe întinsul câmpiilor pustii.

Pe vremea lui, sub ochii lui Ștefan, domn cel mare,
Intrând în dușmani singur ca vieru-n stuhul tare,
A prins pe hanul Mârza din fugă cu arcanul;
Iar Ștefan, de la dânsul în schimb luând pe hanul,
I-a zis: Ursane frate! să-ți faci ochirea roată,
Și cât îi vedea zare, a ta să fie toată!
De-atunci el stă de pază în mijlocul câmpiei
Și nime nu s-atinge de zmeii hergheliei.

Drumețul intră, zice: Bine-am găsit, Ursane!...
Un aspru glas răspunde: Bine-ai venit, moș Dane!
Ce vânt te-aduse-aice?
Vânt rău și de jelire!

Ne calc păgânii, frate, și țara-i la pieire!
Ursan tresare, geme, s-aprinde-n gândul său.
Dan zice: De pe munte venit-am să te ieu,
Să mergem.
Dar! să mergem! adaugă Ursan
Și mult cu drag privește grozavu-i buzdugan.
Apoi un corn apucă și buciumă în vânt.

IV

Deodată se aude un tropot pe pământ,
Un tropot de copite, potop rotopitor!
Ursan cu al său oaspe în fund, spre soare, cată,
Și văd sub cerul luciu, în zarea-nflăcărată,
Zburând o herghelie de armăsari zmeioși,
Cu coamele în vânturi, cu ochii scânteioși,
Și-nfiorând câmpia de-o aspră nechezare.
Un voinicel în floare, pe-un alb fugar călare,
Îi mână c-un harapnic ce-n urma lor pocnește
Și ca un șarpe negru prin aer se-nvârtește.
Ursan le-aține calea și caii stau în loc.
Apoi către voinicul ce poartă busuioc
El zice: Fulgo! prinde-mi pe murgul cel țințat,
Moș Dan și eu la Nistru ne ducem pe luptat!
Dar eu, întreabă Fulga, eu să nu-mi cerc puterea?
Tu să rămâi aice ca să-mi păzești averea.

Frumos odor e Fulga! și naltă-i e făptura!
Sub genele-i umbroase doi ochi lucesc ca mura,
Și părul său de aur în crețuri lungi se lasă
Ca pe strujanul verde un caier de matase.
El are glas puternic în gură rumeoară
Și mers cu legănare de gingașă fecioară.
Oricine-l vede-n soare cu pelița lui albă,
Purtând la brâu un paloș și pe grumaji o salbă,
Se-ntreabă: ce să fie, fecior de zmeu, ori fată?
Iar când pe sub altița cămășii înfirată
Zărește la lumină doi crini ieșiți în undă,
Doi pui în neastâmpăr de lebădă rotundă,
Răpit de dor, el cade pe gânduri câte-un an!...

Voinicul e viteaza copilă-a lui Ursan.
Ea intră-n herghelie cu pasul îndrăzneț
Și merge drept la murgul sălbatic și ,
Zicând lui Dan ce-n treacăt îi dă povățuiele:
Moș Dane! tu cu-a tale și eu cu ale mele!

Sirepul o zărește, ridică narea-n vânt,
Încruntă ochiul, bate copita de pământ,
Zburlește coama, saltă, în lături se izbește;
Dar Fulga zvârle lațul, de gât îl arcănește
Și repede ca gândul, s-aruncă ușurel,
Îi pune mâna-n coamă și-ncalecă pe el.
Gemând, el sare-n aer pe patru-a lui picioare,
Azvârle, se frământă, se spumegă-n sudoare
Și-n zbor plecând deodată, nebun de groază, murgul
S-afundă-n largul spațiu și spintecă amurgul...
Dar când steluța lunii apare viu la lume,
Copila se întoarce cu murgul alb de spume
Și zice: lată calul! El știe-acum de frâu
Ca paloșul de mijloc și mijlocul de brâu.
Ursan cu drag răspunde: Aibi parte de noroc!
Apoi cu Dan bătrânul, arzând de mare foc,
Încalecă și-n umbră dispar ca într-un nor...
Iar Fulga-i urmărește cu sufletul în dor.

E noaptea înstelată, e caldă, liniștită!
 Se pare că din ceruri pe lumea adormită
 Plutește-o lină, dulce, divină îndurare,
 Dar ea nu poate stinge avântul de turbare
 Ce duce călăreții pe-ntinderea pustie,
 Precum doi spectri gemeni mânați de-o vijelie.
 Ei zbor tăcuți sub ochii steluțelor trezite
 În orizontul negru ce-i soarbe și-i înghite.
 S-afund mereu în taina nopții; dar gândul lor
 De mult e cu tătarii în luptă de omor.
 O țință de lumină prin umbră viu înoată.
 Ea crește, se înalță pe zare ca o roată
 Și umple de văpaie cereștile abisuri.
 Păduri, movile, râuri apar căzute-n visuri,
 Dar leul de la munte și vierul de pe vale
 Nu văd prin vis de sânge decât Moldova-n jale.
 E roșie luna! zice din doi cel mai bătrân.
 E luna însetată de sânge de păgân!
 Răspunde cel mai aspru... Și puii lor de zmei
 Se duc trăgând doi spectri de umbră după ei.
 Se duc vârtej ca gândul plecat în pibegie,
 Se duc pân ce-a lor umbră întinsă pe câmpie
 Le trece înaintea și pân ce se lovesc
 În ochi cu faptul zilei... Atunce se opresc.

Și iată-i pe o culme nocturnii călători,
 Lucind sub cerul palid în mantie de zori!
 Ei lasă jos pe coastă să pască armăsarii
 Și stau privind în vale cum fac pârjol tătarii.
 Cinci sate ard în flăcări pe câmp, și fumul lor
 Se-ntinde ca o apă, plutește ca un nor
 De-ajung pe șesul umed, și zboară sus în aer,
 Ducând cu el un vuiet de larmă și de vaier.
 Prin fum se zăresc umbre fuginde, răătăcite,
 Copii mărunți, și mame, și fete despletite,
 Și cai scăpați în fugă, și câini, și boi în turme,
 Goniți de tătarimea ce calcă pe-a lor urme.

Ici, colo, se văd cete în luptă încleștate,
Mișcări de brațe goale în aer ridicate,
Luciri de arme crunte pătate roș cu sânge
Pe care-o rază vie din soare se răsfrânge.

Apoi din vreme-n vreme o ceață luptătoare
Se-mprăștie cu grabă, lăsând cadavre-n soare!
Iar lângă Nistru, multa urdie tătarească
Năprasnic se ucide cu gloata românească.

Dan zice: Măi Ursane! acolo e de noi!
Acolo râde moartea în crâncenul război.
Acolo să dăm proașcă, sub ochiul cel de sus,
Tu dinspre faptul zilei, și eu dinspre apus,
Și cale să deschidem prin aprigul dușman...
La lucru-acum, fârtate! la lucru, măi Ursan!
Amin și Doamne-ajută! Ursan voios răspunde,
Și-n gloată fiecare ca viforul pătrunde.

VI

Ursan naval s-aruncă în neagra tătărime,
Croind o parte largă prin deasa ei mulțime.
Sub mână-i buzduganul, unealtă de pieire,
Ca un balaur face în juru-i o rotire,
Un cerc de moarte-n care amar de cine-i prins
Sărmanu-nchide ochii și soarele-i s-a stins!

În lături, înainte, în urmă-i totul moare!
Zbor creierii din tidve sub ghioaga zdrobitoare,
Și-n urmă, și-mpregiuru-i, și-n lături semănite
Zac sute de cadavre cu capete sfărmate.
Și astfel ne-mpăcatul Ursan mereu lucrează,
Și spre apus prin sânge mereu înaintează.
Ca dânsul, Dan bătrânul, erou întinerit,
Tot vine după paloș spre mândrul răsărit.
El intră și se-ndeașă în gloata tremurândă
Ca junghiul cel de moarte în inima plăpândă,
Și paloșu-i ce luce ca fulger de urgie
Tot cade-n dreapta,-n stânga și taie-n carne vie...
Fug toți și pier din cale-i!... El strigă: Steie față
Cui place vitejia, cui s-a urât de viață!

Dar nime nu-ndrăznește la glasu-i să apară,
 Căci el se-naintează precum un stâlp de pară,
 Și cine-l vede falnic, aprins, cu fruntea sus,
 Îi pare că alt soare se-nalță din apus.
 Și astfel ambii oaspeți ai morții ne-mpăcate
 Cosesc la vieți în floare pe straturi sângerate
 Și-ajung ei față-n față prin apriga furtună,
 Și armele lor ude cruciș le împreună.
 Noroc ție, Ursane!
 Și ție, tot noroc!
 Dar n-a sfârșit cuvântul Ursan și cade-n loc,
 Străpuns de o săgeată ce-i intră-n piept adânc.
 El scapă buzduganul, se pleacă pe oblânc
 Și greu se prăbușește c-un geamăt de pe cal.

Tătarii ca zăvozii pe dânsul dau năval!
 În lături, litfe! strigă la ei viteazul Dan,
 Punându-se de pază la capul lui Ursan.
 Cu calu-n mâna stângă, cu pala-n mâna dreaptă,
 Amenințând cu ochii tătarii, mi-i așteaptă
 Precum așteaptă zimbrul de lupi înconjurat
 Să-i zvârle cu-a lui coarne pe câmpul spăimântat.
 Dar nici gândesc păgânii să deie piept cu el,
 Căci paloșu-i năprasnic e vultur de oțel.
 Retrași în jur deoparte, nemernici, sperieți,
 Ei scot din a lor arcuri un vifor de săgeți,

Și Dan, lovit în coaste, șoptește cu oftare:
 Ursane, pentru tine de-acum nu e scăpare!
 Zicând, el cade-aproape, se sprijină-ntr-o mână
 Și paloșul lui ține în loc ceata păgână.

O! Dane căpitane! puterile-ți slăbesc
 Și norii pe deasupra-ți trecând se învârtesc.
 Tu mori! și tătarimea s-apropie de tine!

Dar iată din pustiuri un alb vârtej că vine
 Și trece prin urdie ca printr-un lan de grâu.
 E un voinic călare pe-un cal ce n-are frâu,
 Voinic, în brâu cu paloș și pe grumaz cu salbă.

E Fulga, ce apare ca o fantasmă albă
Și grabnic pe-al ei tată răpește din grămadă,
Apoi cu el dispare ca șoimul cu-a sa pradă.

Alah! răcnesc tătarii cătând cu groază-n urmă...
Dar ce văd ei deodată, căci glasul lor se curmă?
Ei văd curgând pe dealuri arcașii din Orhei
Ce vin cu-o falcă-n ceruri, aprinși ca niște zmei!
Un lung fior de spaimă pătrunde într-o clipă
Prin deasa tătarime ce-i gata de risipă,
Și toți pe loc la fugă plec iute, se duc orbi,
Cum pleacă din câmpie un nor întins de corbi.
Amar e de răzlețul ce-n urma lor rămâne!
Și cade, mic sau mare, pe mâinile române!
În față cu românul nu-i milă, nu-i iertare,
Nici chiar în sân de mamă nu poate-avea scăpare.
O știu de mult tătarii, o știu de la bătrâni
Și fug, nevrând s-asculte de șefi, de-ai lor stăpâni.
Tot omul vede moartea ș-aleargă-nspăimântat.
Cel viu uită și lasă pe mortul ne-ngropat
Și fără-ntoarce capul se duce-orice păgân,
Că-n umbra fiecărui s-avântă un român!

Iar hanu-și smulge barba, își rupe șalul verde
Privind urdia-ntreagă în clipă cum se pierde.
Sub ochii lui în lacrimi, pe câmpul cel de lupte
Apar grămezi de leșuri, grămezi de arme rupte,
De cai uciși, de care, de corturi risipite,
Și tuiurile oastei de oaste părăsite!

O! pas cumplit al soartei! Tot ce-i era de fală,
Cai, steaguri, cete mândre, strălucitoare arme,
Clădiri de visuri nalte, magie triumfală,
A fost de-ajuns o clipă ca totul să se darme!

VII

Ghirai a trecut Nistrul înot pe calul său,
Luând pe Dan rănitul ca pradă și trofeu.
El merge de se-nchide în cortu-i, umilit,
Precum un lup din codri ce-a fost de câini gonit.

Trei zile, trei nopți hanul nu gustă-n suflet pace.
Întins ca un cadavru jos pe covor el zace,
Dar când revine, palid, din lunga-i desperare,
În ochii lui trec fulgeri de crudă răzbunare.
El strigă să-i aducă sub cort pe Dan bătrânul.

Deși cuprins de lanțuri, măreț întră românul!
Ghiaur! zice tătarul cu inima haină,
Ce simte firul ierbii când coasa e vecină?
Ea pleacă fruntea-n pace, răspunde căpitanul,
Căci are să renască mai fragedă la anul!

Ghirai cade pe gânduri, lăsându-și capu-n piept,
Și, îmblânzindu-și glasul: O! Dan, om înțelept!
Te știu de mult pe tine, cunosc al tău renume
Din graiul plin de lacrimi orfanilor din lume.
Pe mulți tătari cuprins-ai de-ai morții reci fiori!
Acum îți veni rândul și ție ca să mori.
Privește! lângă ușă călăul te pândește
Cu ștreangul și cu pala ce-n mână-i zângănește.
Un semn, și capu-ți zboară la câini și la vulturi,
Și sufletu-ți se pierde în lumea de ghiauri.
Dar însă îmi fac milă de ani și de-a ta minte,
Gândind la bătrânețea ce-apasă-al meu părinte,
Și vreau, cu daruri multe, pe tine-a te ierta
De vrei tu să te lepezi acum de legea ta!

Creștinul Dan, bătrânul cu suflet luminos,
Înălță-a lui statură și zice maiestos:
Ceahlăul sub furtună nu scade mușuroi!
Eu, Dan, sub vântul soartei să scad păgân nu voi.
Deci, nu-mi convine viața mișelnic câștigată,
Nici pata fărdelegii în fruntea mea săpată.
Rușinea-i o rugină pe-o armă de viteaz,
Un vierme ce mănâncă albeața din obraz.
Cui place să roșească, roșească... eu nu vreau
Nici pată pe-a mea armă, nici pe obrazul meu.
Alb am trăit un secol pe plaiul strămoșesc
Și vreau cu fața albă senin să mă sfârșesc,
Ca după-o viață lungă, ferită de rușine,
Mormântul meu să fie curat și alb ca mine!
Așa m-a deprins Ștefan, ușoară țărna-i fie!
La trai fără mustrare și fără prihănie.
Nu-mi trebuie-a ta milă, nu vreau a tale daruri.
Tu îmi întinzi o cupă mult plină de amaruri,
Departe ea de mine!... mai drept e ca să mor!...
Iar dacă ai tu cuget și-ți pasă de-al meu dor,
Ghirai, mă lasă, lasă în ora morții grele
Să mai sărut o dată pământul țării mele!

Uimit, Ghirai se scoală, cu mâna lui desface
Unealta de robie sub care leul zace,
Cumplitul lanț ce-l leagă cu strânse noduri sute,
Și zice grabnic: Tată, ia calul meu și du-te!
Bătrânul Dan ferice se duce, Nistrul trece,
Și-n aerul Moldovei se umflă pieptu-i rece,
Și inima lui crește, și ochii-i plini de jale
Cu drag privesc prin lacrimi podoaba țării sale.
Sărmanu-ngenunchează pe iarba ce străluce,
Își pleacă fruntea albă, smerit își face cruce
Și pentru totdeauna sărută ca pe-o moaște
Pământul ce tresare și care-l recunoaște...
Apoi el se întoarce la hanul, intră-n cort,
Suspină, șovăiește și, palid, cade mort!
Iar hanul, lung privindu-l, rostește cu durere:
O! Dan viteaz, ferice ca tine care pierе,
Având o viață verde în timpul tinereții
Și albă ca zapada în iarna bătrâneții!...

Repere

- ✓ Inspirat din istorie, dar și din folclor, poemul eroic *Dan, căpitan de plai* se află la granița dintre realitate și legendă.
- ✓ Poemul a apărut în volumul *Legende* și este o frescă a trecutului istoric, dar și a valorificării literaturii populare.
- ✓ În centrul poemului se află un erou legendar care simbolizează demnitatea și vitalitatea întregului nostru popor.
- ✓ Tema poemului o constituie lupta de secole pe care a dus-o poporul nostru împotriva cotropitorilor străini și dragostea nestăvilită a reprezentanților acestui popor pentru neam și moșie.
- ✓ Pe parcursul celor șapte părți ale poemului, eroii se conturează din acțiuni plasate într-un timp istoric real, învăluiți însă de mister. Limbajul este figurat. Rostind cuvinte memorabile, personajul principal apare ca simbol al vitejiei puse în slujba dragostei de patrie.
- ✓ Vasile Alecsandri folosește o diversitate impresionantă de elemente ale portretului literar care ne permit să identificăm trăsăturile fizice și morale ale eroilor principali.
- ✓ **Poemul eroic** *Dan, căpitan de plai* este un model de operă literară de acest gen în care autorul a deschis o pagină din trecutul glorios al Moldovei și al urmașilor lui Ștefan cel Mare pentru a ne demonstra cele mai nobile trăsături ale poporului nostru.

Valorificarea operei

Folosiți-vă

cunoștințele!

- ✓ Citiți cu atenție poemul și identificați referirile la istorie. Observați rolul lor în ansamblul poeziei.
- ✓ Extrageți din textul poemului fragmentele care creează o atmosferă fantastică, de mister, de legendă.
- ✓ Care este ideea exprimată în fiecare dintre cele șapte părți ale poemului?
- ✓ Recitiți din textul poemului versurile în care apare numele personajului principal. Observați cuvintele care îi însoțesc numele. Sintetizați aceste observații într-un mic text.
- ✓ Ce mijloace artistice folosește autorul pentru a reda mesajul operei? Argumentați-vă răspunsul.

Observați!

- ✓ Care este firul epic al poemului? Cum se realizează el? Argumentați-vă răspunsul.
- ✓ Observați detaliile prin care este prezentat Dan în fiecare dintre cele șapte părți ale poemului.

✓ În ce mod acțiunile lui contribuie la realizarea portretului moral al personajului principal?

✓ Ce trăsături morale sunt evidențiate? Comentați-le.

✓ Care este relația dintre Dan și Ursan? Dar între Dan și Ghirai?

✓ În ce fel contribuie la caracterizarea lui Dan punerea în paralel sau în antiteză a două personaje?

Exprimați-vă părerea!

✓ Cum este prezentată natura în poemul citit de voi. Care este rolul ei în redarea conținutului de idei? Argumentați-vă răspunsul cu citate din text.

✓ Care sunt cele mai importante episoade ale acțiunii în acest poem? Motivați-vă răspunsul.

✓ Cine este Ursan? Care este locul lui în poem? Argumentați-vă răspunsul.

✓ Care este rugămintea din urmă a lui Dan? Recitați aceste versuri. Comentați-le.

✓ Identificați în textul poemului fragmentul în care autorul redă sentimentele pe care le are Dan față de natură. Comentați acest fragment.

Rețineți!

Poemul, este o specie a genului epic, în versuri, cu o acțiune mai dezvoltată decât a baladei, cuprinzând o suită de episoade, cu personaje mai multe, însuflețite de sentimente nobile și o intrigă mai complicată.

Rețineți!

Poemul eroic este o specie a genului epic, de proporții mai mari decât balada, dar mai mici decât epopeea.

Poemul eroic evocă fapte istorice sau legendare din trecutul unui popor, punând accent pe figura eroului excepțional, care se detașează dintre alte personaje cu însușiri deosebite, pe care acesta le domină.

Rețineți!

Matafora este figură de stil care constă în a atribui unui cuvânt un înțeles nou pe baza unei comparații subînțelese.

Matafora presupune un transfer de sens pe baza unei comparații subînțelese. Un cuvânt-imagine înlocuiește cuvântul-obiect al comparației.

Termenul provine din fr. *metaphore*, gr. *metaphora* „transport, transfer, strămutare”.

Rețineți!

Ritmul este succesiunea regulată a silabelor accentuate și neaccentuate dintr-un vers.

Reunirea unei silabe accentuate cu una sau două silabe neaccentuate formează o **unitate ritmică**, numită **picioar metric**.

Mai multe picioare metrice formează un vers.

Cele mai cunoscute picioare metrice sunt:

a) bisilabice – troheul, iambul;

b) trisilabice – dactilul, amfibrahul, anapestul.

Iambul este un picior de vers compus din două silabe dintre care prima este neaccentuată, iar a doua accentuată. / _ _ ' /

Ex: /A-fost / o-da- / tă-ca-n / -po-vești / ... (M.Eminescu)

Rețineți!

Portretul este un mod de expunere folosit mai ales în operele epice, prin care sunt redată trăsăturile specifice ale unui personaj. (Înfățișare a aspectului fizic și moral al unui personaj într-o operă literară).

Portretul este: *fizic, moral, mixt* (fizic și moral) și *generalizator* (referitor la o categorie întreagă de oameni).

Termenul provine din fr. *portrait* „descrierea unei persoane”.

Portretul fizic se referă la trăsăturile fizice (*avea ochii verzi, era înalt, brunet etc.*).

Portretul moral se referă la însușirile morale (*era rău, zgârcit, bun, darnic, etc.*).

Rețineți!

Comparația este figura de stil care presupune alăturarea a doi termeni (obiecte, persoane, lucruri etc.) cu scopul de a arăta asemănările și de a evidenția astfel caracteristicile unuia dintre ei.

Comparația se poate stabili între doi termeni concreți: termenul care se compară, numit subiectul comparației și termenul cu care se compară. Gramatical, comparația se exprimă frecvent printr-un complement circumstanțial de mod.

Termenul *comparație* provine din (lat. *comparatio* „asemanare, stabilire”).

Ex: „Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi...” (Vasile Alecsandri)

Rețineți!

Personificarea este o figură de stil, având la bază o metaforă prin care se atribuie animalelor, lucrurilor, elementelor naturii însușiri și manifestări omenești (sentimente, limbaj, comportament).

Termenul *personificare* fr. *personnification* „persoană”.

Ex: Iată, vin pe rând, păreche, și pătrund cole-n poiană

Bujorelul vioi, rumen, cu nălțuța odoleană...

(„Concertul în luncă” de Vasile Alecsandri)

Rețineți!

Rima este potrivirea sunetelor de la sfârșitul versurilor, începând cu ultima vocală accentuată; potrivire a sunetelor finale a două cuvinte.

Cuvânt care rimează cu alt cuvânt.

Termenul provine fr. *rime*, it. *rima*.

Rimele au fost clasificate după diferite criterii.

După locul accentului sunt rime:

masculine (cu accent pe ultima silabă, terminată de obicei în consoană

Ex: cad – brad)

feminine (cu accent pe penultima silabă. **Ex:** poiană)

dactilice (cu accent pe antepenultima silabă. **Ex:** catargele)

hiperdactilice (cu accent pe a patra silabă. **Ex:** valurile)

După adâncimea armoniei există rimă:

bogată – se potrivesc nu numai sunetele ce urmează după ultima silabă accentuată, ci și câteva sunete anterioare, inclusiv și consoana. **Ex:** mișcătoare – călătoare, perdică – ridică.

săracă – care au de obicei identice un sunet-două. **Ex:** zi – înflori, rindea – bătea.

După poziția rimei în strofă se distinge:

Rima împerecheată – apare atunci când versurile rimează două câte două - primul cu al doilea, al treilea cu al patrulea ș.a.m.d. (1-2, 3-4, 5-6)

Rima încrucișată – apare atunci când primul vers al unui catren rimează cu al treilea, iar al doilea rimează cu al patrulea. (1-3, 2-4, 5-7)

Rimă îmbrățișată – rimează primul vers cu al patrulea și al doilea cu al treilea. Este un tip de rimă mai rar folosit de poeți. (1-4, 2-3, 5-8, 6-7). Apare la primele două strofe din sonet.

Monorimă – constă într-o rimă ce apare succesiv la mai multe versuri și este specifică poeziei populare. (1-2-3-4)

Rimă albă – în poeziile contemporane (fără rimă)

Rima împerecheată – aa bb

Rima încrucișată – ab ab

Rima îmbrățișată – ab ba

Monorima – aa aa

Rima albă – ab cd

Valorificarea textului

Folosiți-vă

cunoștințele!

- ✓ Selectați din textul poemului și înregistrați în caiete câteva neologisme, arhaisme și elemente de lexic popular. Observați cum se împletesc aceste cuvinte și ce rol au ele în structura operei.
- ✓ Structura operei literare *Dan, căpitan de plai* cuprinde o înșiruire de episoade. Încercați să le delimitați.
- ✓ Indicați personajele acestui poem. Ce sentimente nobile dovedesc Dan și Ursan? Transcrieți sub formă de citate, versurile din care se desprind aceste calități.
- ✓ Identificați în textul poemului câteva figuri de stil cunoscute de voi. Înregistrați-le în caiete.
- ✓ Identificați în structura operei date segmente care reprezintă narațiunea, descrierea și dialogul.

Descoperiți

singuri!

- ✓ Care este trăsătura dominantă a personajului principal? Cum se manifestă această trăsătură de caracter? Argumentați-vă răspunsul.
- ✓ Pe ce trăsături pune accent autorul în caracterizarea personajului, pe cele fizice sau pe cele morale? Motivați preferința autorului.
- ✓ Indicați în textul poemului trei metafore și două comparații. Înregistrați-le în caiete.
- ✓ Stabiliți ritmul, rima și măsura versurilor în acest poem.
- ✓ Demonstrați că poezia *Dan, căpitan de plai* este un poem eroic.

Demonstrați-vă

creativitatea!

- ✓ Realizați un scurt comentariu literar al poemului *Dan, căpitan de plai*, indicând tema, ideea, subiectul, motivul eroului legendar.
- ✓ Efectuați o caracteristică a personajului principal din acest poem, folosind imagini artistice din textul dat.

Sarcini

1. Memorizați un fragment din poemul *Dan, căpitan de plai* și recitați-l expresiv în clasă.
2. Scrieți o compunere în care să arătați ce înseamnă pentru voi pământul natal.
3. Efectuați o comunicare în care să vorbiți despre eroismul lui Dan, fost ostean de-al lui Ștefan cel Mare.

Dumbrava Roșie

I Visul lui Albert

Albert, craiul Lehie, făcut-a un vis mare,
Un vis de năvălire, de-nvingeri glorioase!
El se văzu puternic, pe-un armăsar călare,
Înfiorând cu spada-i popoare numeroase. (...)

Albert, craiul Lehie, trufaș, semeț, ușor,
Ademenit, se crede stăpân pe viitor,
Ș-aruncă ochi de pradă pe țările vecine:
„Care din ele, zice, mi-ar conveni mai bine?”
El stă puțin pe gânduri, apoi cu mare glas:
„Moldova este pragul întâiului meu pas!
În țara acea mică, neîncetat lovită
De dușmani fără număr și-n veci nebiruită,
În care toți bărbații sunt zmei ce s-au luptat
Cu leahul, cu maghiarul, cu turcul încruntat,
Și unde pe sub iarbă câmpiile frumoase
Ascund troiene albe de-a dușmanilor oase,
Un domn viteaz, un Ștefan, adună de mulți ani
O glorie ce-i demnă de-ai lumii suverani.
Voi merge la Moldova, la Ștefan drept voi merge,
Și luciul de pe frunte-i cu spada mea voi șterge,
Iar lumea îngrozită, privind spre răsărit,
Vedea-va-n loc de soare al meu chip strălucit!” (...)

II Țara în picioare

Ce vuiet lung de care, ce tropot surd de vite,
Ce freamăt de suspinuri, de glasuri nădușite
S-aud în sânul nopții prin neagra-ntunecime
Și către munți se-ndreaptă l-a codrilor desime?
Din când în când sub nouri, trecând ca o săgeată,
Clipește o lumină și ca prin vis arată
Bătrâni cu fruntea goală plecată spre pământ,
Femei cu prunci în brațe și pletele în vânt,
Copile spăimântate mânând turme de oi
Și flăcăuși în fugă mânând cârduri de boi.
Pe jos, pe cai, în grabă toți părăsindu-și satul,
Fugind cu vaiet, lacrimi, căci i-a ajuns păcatul,
Se duc pribegi și palizi, în sân de mănăstiri.
Dar unde sunt bărbații, voinicii, junii, țarii,

Să-și apere părinții, nevestele și pruncii?
Când suflă grea furtună pe ramurile luncii
Ș-o zguduie, ș-o darmă, ah! unde sunt stejarii?
Stejarii sunt la locul lor, față cu furtuna! (...)

Acum de zece zile și zece nopți totuna,
Din munți și pân la Nistru, pe culme și pe dealuri,
Lungi buciume răsună, dând tainice semnaluri;
Și călărași din fugă prin sate, prin orașe
Răcnesc: Săriți cu toții pe liftele trufașe!
Viteazul Ștefan-vodă vă cheamă-n vitejie.
Cine-i mișel să fugă, cine-i român să vie!
Toți au răspuns: „Trăiască Moldova!” și s-au dus.

Pe loc tot omul verde ce poartă capul sus
Și-a sărutat odorii, și-a ascuțit toporul,
Și-a prins din câmp fugarul ce-i sprinten ca o ciută,
Apoi, făcându-și cruce, zicând un: „Doamne-ajută!”,
Ca șoimul de la cuibu-i voios și-a luat zborul. (...)

Merg unii cu grăbire spre codrii Bucovinei,
Ș-acolo se adună la strâmtele potici,
Pândind, ca vânătorii, mișcărilor jivinei,
Și tot rugând: Dă, Doamne, să treacă pe aici!
Merg alții la Suceava să facă pe Albert
A pierde oaste multă și mult timp în deșert;
Iar alții la Cotnarul iubit și podgoriu,
Pe unde stau cu oastea Bogdan, domnescul fiu,
Tăutu cu mintea coaptă, Costea cu ochi semeț,
Și Troțușan și Boldur, cu suflet îndrăzneț,
Și unde Ștefan-vodă înfapt-a steagul său,
Strigând la cer: „Ajută-mi, o! sfinte Dumnezeu!”

III Tabăra leșească

Pe-o culme prelungită ard mii și mii de focuri
Ca stele semănate în numeroase locuri.
Se pare că tot cerul căzut e pe pământ
Și c-au rămas în urmă-i un haos, un mormânt,
Atâta întristare și-atâta-ntunecime
Împrăstie pe boltă a norilor desime.

Un zgomot lung se-nalță din culmea luminată,
Unindu-se în aer cu tunete cerești.
E zgomotul orgiei!... Iar zarea depărtată
Roșește-n foc de codri și sate românești.

Aici beții și danțuri și chiote voioase,
În fund suspinuri, vaiet și plângeri dureroase!
Aici de pofte rele sunt ochii toți aprinși,
Acolo curge sânge, acolo-s ochii stinși,
Căci astăzi celebrează lehimea-n sărbătoare
Victoria dorită a zilei viitoare! (...)

Albert în fruntea mesei lucește ca un soare,
Înconjurat de oaspeți în haine de splendoare.
La dreapta-i al său frate mai june, Sigismund
Apare-ntr-o dulamă de roș postav de Lund. (...)

Și alți de frunte nobili, din cei mai însemnați.
Toți gustă din merinde, deșartă largi pahare
În sunetul metalic de vesele fanfare;
Și sângele prin vine se scurge mai fierbinte,
Ș-avântul crește-n suflet și nebunia-n minte...
Când regele ridică o cupă de vin plină
Și glasul său puternic acest toast închină:
„Eu, Albert, domnul vostru, și al Lehie rege,
Intrat-am în Moldova ca leu învingător!
Mâini este ziua luptei... Nimic nu s-a alege
De Ștefan al Moldovei și de al său popor.
Cum beau această cupă, așa mândra Lehie
Să-nghită această țară! Așa să fie!”
„Fie!”

Vivat! Ura! trăiască Albert mult glorios!
Răspund mesenii aprig c-un răcnet zgomotos,
Și lagărul răsună în lungă depărtare...
Dar iată că la ușă un om străin apare,
Cu pieptul gol, cu părul în vânt, cu ochi focos;
El spre Albert țintește privirea-i rătăcită,
Face doi pași și strigă: Deșartă-ți cupa jos,
Albert! de soarte rele ți-e cupa otrăvită.
Toți se reped c-un urlat și mâna pe el pun.

Lăsați-l, zice craiul; e Sropski cel nebun!
Și iar înalță cupa, râzând de-o așa larmă...
Dar cupa lângă buze-i în mâna lui se sfarmă,
Ș-un trăsnet lung deodată în ceruri bubuiește
Și-n cortul plin de umbră furtuna năvălește,
Și masa se răstoarnă, și cortul se urducă...
Iar pe câmpii, sub fulgeri, aleargă o nălucă.

IV Tabăra română

O tânără pădure de ulmi și de stejari
Ascunde-oastea română prin junii săi tufari.
Misterul și tăcerea în sânul ei domnesc,
Dar marginile sale sunt palid luminate
De flăcările triste ce pâlpâie în sate
Și veselele focuri din lagărul leșesc.
Prin arbori și prin ramuri, din vârfuri pân-în poale,
Din când în când lucește oțel de săbii goale
Și ochi de lei, de vulturi, de leoparzi sălbatici,
Ce ard sub vălul nopții ca niște roși jăratici,
Căci ei s-ațint cu jale și se opresc cu ură
Din zarea-nflăcărată pe lagărul vecin,
Și tot românul-n suflet pe sufletu-i se jură
Cu-al dușmanilor sânge să stingă-al țării chin.
Dor crunt de răzbunare! greu, aspru jurământ,
Ce sapă-n întuneric un larg, profund mormânt!
Ici, colo, prin poiene, stau pâlcuri de oșteni:
Arcași de la Soroca, năprasnici orheiieni,
Aprozi, copii din casă, curteni și lefecii,
Toți, oameni tari de vână și oțeliți în foc,
Deprinși a-și trăi traiul în timpi de voinicii
Ș-a da mâna cu moartea fără a mișca din loc.
Ei poartă pe-a lor frunte, pe brațele lor groase
Și-n piepturi brazde multe, hieroglifice sfinte
Cu paloșul săpate, ce spun ș-aduc aminte
De lupte uriașe, de fapte glorioase!
Și-n viață-i fiecare și-au câștigat un nume,
O falnică poreclă, un titlu de strămoș:
Mihul, Păun de codru, Balaur, Alimoș,
Ursul și Pală-Dalbă, Grozan și Sparge-Lume!
Eroi de vechi balade ce s-au păstrat în minți,
Trecând în moștenire la fii de la părinți. (...)

„De-aceea-n astă țară
Vecinii dau năvală cu sutele de mii.
Urând viața la dânșii, le place-aici să piară!”
„Le place, dar, Păune, și noi le facem placul.
Ei cred că-aici e raiul, ș-aici găsesc pe dracul.”
„Și cum să nu-l găsească urgiile nebune
Când Ștefan e-n picioare, când versul lui ne spune:

Ștefan, Ștefan, domn cel mare,
Seamăn pe lume nu ar
Decât numai mândrul soare!

Din Suceava când el sare,
Pune pieptul la hotare
Ca un zid de apărare!

Brațul lui fără-încetare
Bate ordele tătare,
Bate cetele maghiare,

Bate leși din fuga mare,
Bate turci pe zmei călare
Și-i scutește de-ngropare!

Lumea-ntreagă stă-n mirare!
Țara-i mică, țara-i tare
Și vrăjmașul spor nu are!
(*Cântec vechi poporal*)

„Trăiască Ștefan-vodă!... Mulți dușmani vin la noi,
Dar cât vin de năprasnici, puțini fug înapoi.”
„Păcatul lor îi mână, sărmanii, ca pe-o turmă,
Și moartea le stă-n cale, și moartea le stă-n urmă.”
„De-aceea la Moldova vezi floare lângă floare.
E îngrășat pământul cu sânge.”

„Așa-i, frățioare;
Dar cresc bujorii mândri din sânge de român
Și pălămida neagră din sânge de păgân!”

Sub cerul ce s-aprinde și-n clipă iar se stinge
Vărsând pe a lor fețe lumini fulgerătoare,
Așa grăiesc bărbații ce somnul nu-i atinge
În așteptarea vie a zilei viitoare.

Și poalele pădurii sunt palid luminate
De flăcările roșii ce pâlpâie în sate.
Și-n tabăra vecină orgia cea nebună
Ca marea depărtată vuieste sub furtună;
Iar în frunziș românii topoarele-și descântă
Și caii lor dezmiardă, și-n umbră vesel cântă:

„Sunt român cu patru mâini,
Și am leacuri de păgâni:
De tătari am o săgeată,
De turci pala mea cea lată,
De litfeni un buzdugan
Și de unguri un arcan!”

V Ștefan cel Mare

În mijlocul pădurii este-o poiană lungă
Și largă ce foiește de oameni ca un roi.
La capătul-i din dreapta ea prelungește-o strungă
Prin care ostășimea curge ca un șuvoi.
Ea intră în poiană și se așează-n rânduri,
Privind la o colibă de ramuri de stejar
În care-o umbră mare de om plecat sub gânduri
Stă pe genunchi, se-nchină în față c-un altar.

Deodată o lumină fantastic izbucnește
Din zece nălți mesteceni cu fruntea-nflăcărată.
Coliba se deschide, umbra se scoală, crește
Și splendid maiestoașă la oaste se arată!
Un lung fior pătrunde mulțimea-n admirare.
Toți zic: „E Ștefan! Ștefan!
Dar! Ștefan e cel Mare!”

Iată-l cărunt, dar încă bărbat între bărbați,
Ca muntele Ceahlăul prin munții din Carpați!
El întrunește-n sine o triplă maiestate:
Acea care o dau anii la conștiinți curate,
Acea care răsfrânge a tronului splendoare
Ș-aceia înțipărită de faima-nvingătoare.
Timpul i-a pus coroană de-argint, țara, de aur,
Și gloria măreață i-a pus cununi de laur.
Pe falnicii săi umeri, cu anii, sunt clădite
Nepieritoare sarcini de fapte strălucite,
Dar, ani și fapte, Ștefan nu simte-a lor povară,
Căci dragostea moșiei, ca sfânta primăvară,
În sânu-i înflorește și îl întinerește
Pentru salvarea țării, când țara pătimește. (...)

Măreț, în a sa umbră un timp întreg dispăre,
Căci Dumnezeu pe frunte-i a scris: „Tu vei fi mare!”

În mijlocul poienei el se înaintează,
Se urcă pe movilă și astfel cuvântează:
„Români din toată țara! Boieri, vechi căpitani,
Și voi, feciori de oaste!... Sunt patruzeci de ani,
Moldova, la Dreptate, pe soarta ei stăpână,
Mi-a pus pe cap coroana și buzduganu-n mână.
Prin cel Atotputernic ce apele încheagă
Păstrat-am până astăzi coroana mea întreagă
Și buzduganul teafăr, deși pe mulți dușmani
I-a doborât, lovindu-i, în patruzeci de ani!
Dușmani din fundul lumii, păgâni, dușmani vecini,
Și, cine-ar putea crede!... chiar dușmani frați, creștini!
Trufași cu toți, sălbatici, lacomi, vicleni și orbi,
Care-mprejurul țării, precum un cârd de corbi,
Stau gata s-o sfâșie... dar n-a vrut Dumnezeu,
N-a vrut Moldova, țara vitează, n-am vrut eu!...

Priviți!... Pe cerul negru se-ntinde-un roș de sânge,
Din depărtare suflă un vânt ce geme, plânge
Și spune că în zare ard sate și orașe,
Că fiare fără nume ucid copii în fașe,
Că țara e-n nevoie, că mor români sub chinuri,
Că fete mor sub silă, că pruncii mor în sânuri!...

Și cine oare face această fărdelege?
Un domn vecin, prieten, un domn creștin, un rege!
Albert, craiul Lehie!...
Albert, de cap ușor,
Făcut-a un vis mare de rege-nvingător,
Dar n-are el, sărmanul, așa de largă mână,
Să poată-n ea cuprinde o patrie română!
Nici a ajuns Moldova de râsul mișeliei
Ca s-o răpească-n gheare-i un vultur d-a Lehie!

Cât va fi-n cer o cruce ș-un Ștefan pe pământ,
Nime nu va deschide Moldovei un mormânt!
Cât vor călca dușmanii în țara de români,
Ei robi vor fi în țară, dar vecinic nu stăpâni!
Decât Moldova-n lanțuri, mai bine ștearsă fie!
Decât o viață moartă, mai bine-o moarte vie!

Români din toată țara, boieri, vechi căpitani,
Voi toți ai mei tovarăși de patruzeci de ani!
Când Albert ne menește robie, rele soarte,
Răspundeți, ce se cade lui Albert?... Moarte, moarte!
Strigă poiana; Moarte! pădurea clocotește,
Ș-un soare roș în ceruri deodată se ivește.

Fie! le zice Ștefan, fie cum cereți voi...
La arme! și pe moarte! căci Domnul e cu noi!

VI Asaltul

La dreapta, sub pădure, româna oaste-apare
În pâlcuri și în cete pe câmp orânduită,
Și fiecare ceată de luptă pregătită
C-un tun cu șapte țeavii, purtat pe roți ușoare.
Hotnogi numiți de Ștefan comandă călărașii,
Aprozii, lefegiii, curtenii și arcașii.

Iar Ștefan stă pe-o culme cu-o ceată ce nu-l lasă,
De-a țării boierime și de copii din casă.
Sub dânsul are domnul un zmeu, un moldovan,
În stânga lui pe Boldur, în dreapta pe Bogdan,
În mână-i buzduganul domnesc care-n războaie,
Ca brațul care-l poartă, în veci nu se îndoaie,
Și pe deasupra-i steagul, amenințând furtuna,
Cu bourul, cu steaua, cu soarele și luna.
Precum doi nori pe ceruri stau față-ntunecoși

Și merg unul spre altul, dând fulgeri luminoși,
Armatele dușmane, crunt-amenințătoare,
Răspând din ochi, din arme luciri fulgerătoare.
Și litfii și românii privesc în nerăbdare
Unii la rege, alții la domn, și fiecare,
Dorind, pândind semnalul războiului...

Deodată

Ștefan ridică steagul, dând semn l-a lui armată.
Ura!... trei pâcuri dese de cei mai buni arcași,
Plecând, pe câmp se-nșiră în grupe de hărțași.

Voinicii merg în fugă spre lagăr, îndrăzneți,
Din arcele lor nalte trăgând mii de săgeți
Ce vâjâie-n desimea scadroanelor leșești
Și prind răsat de moarte în piepturi omenești.
Dar tunurile-ascunse în lagăr, după care,
S-aprind, scoțând pe gură mortală detunare,
Și mulți dintre arcașii departe-naintați
Cad morți, scăldați în sânge, de glonțuri fulgerați.
Tovarășii lor grabnic atunci se întrunesc,
Dau semne de-ngrozire, la fugă se gătesc,
Cercând s-atragă leșii din tabără afară.
Dar leahul nu-i urmează, cercarea le-i zădără!
Vezi lifta! zice Boldur, stă-nchisă la ocol.
Nu vrea, nu îndrăznește să iasă-n câmp, la gol.
Vom merge noi la dânsii! românul domn răspunde,
În tabări lăntuite știm noi cum se pătrunde.

VII Lupta

De lângă Ștefan pleacă cu buni viteji de soi.
Ei vin călări în grabă, aprinși de răzbunare,
S-apropie; iar Cârjă, zburând în fuga mare,
În fața lui Toporski s-oprește ș-astfel zice:
„Toporski! din doi unul e scris să piară-aice!
Ori tu, ori eu; sus pala, și vin la luptă dreaptă!”
„Cârjă! răspunde leahul, ai minte înțeleaptă,
Dar inimă nebună. Eu te cunosc pe tine,
Ești leu năprasnic, însă și tu mă știi pe mine,
Căci în mai multe rânduri luptat-am înainte,
Pe când aveam braț verde și inimă fierbinte.
Nici tu, vechiul meu dușman, nu m-ai învins pe mine,
Nici eu n-am avut parte să te înving pe tine.
Ce dar n-am putut face în focul tinereții,
Putea-vom face oare sub iarna bătrâneții?
O! Cârjă, barbe albe purtăm acum noi doi,
Și lupta, draga luptă, nu mai e pentru noi.
Privește! alții, tineri, stau împrejurul meu.
Demni adversari acelor de pe-mprejurul tău.
Al lor acum e rândul, frate. Noi, veteranii,
Șoimi învechiți, deoparte să stăm, privind șoimanii.
Vin cole lângă mine, și nu fii dușman mie,
Căci vârsta între oameni stinge-orice dușmănie!”
Răspunde-atunce Cârjă: „Toporski, ai dreptate,
Ades e rece pieptul, și inima tot bate!
Apoi, mărimdu-și pasul, el strigă la ai săi:
La luptă, voi, șoimanii, la luptă, feții mei!
„La luptă!” strigă însuși Toporski-n mare glas,
Și amândoi bătrânii deoparte s-au retras.

Pe loc ambele cete aprins electrizate
Scot paloșele-n soare c-un freamăt de oțel.
Ochirile prin aer se-ntâmpină-ncruntate,
Căci fiecare-alege un dușman pentru el.

Plecând apoi cu toții, strâng frâiele, dau pinteni,
În sprintene dezghinuri își saltă caii sprinteni,
Și zbor pe-aripa urii, cu-avântul de nălucă,
Și întră ceată-n ceată și-n luptă se apucă.

Pământul ropotește sub tropot de copite,
Văzduhul strălucește de arme ascuțite,
Iar paloșele albe ciocninduse-n loviri
Dau foc, dau moarte cruntă, dau aspre zângăniri.
În clipă cad sub ele, străpunși, scăldați în sânge,
Iarmeric Mazovitul, ce-n două părți se frânge,
Și Buhtea pârcălabul, cu-o largă brazdă-n piept,
Și tânărul Cozjatic, lipsit de brațul drept. (...)

Venea fugaru-n salturi, zburbind coama-i pletoasă;
Venea voiosul Biela pe câmpul cel de jale,
Și pala-i când de-o parte, când iar de altă parte,
Tăind în carne vie, făcea ochiuri deșarte.

Deodată Velcea sare, sub cal se ghemuiește,
Și calu-mpuns la glezne din fugă poticnește,
Turtind sub el pe Velcea; iar mândru-i căpitan
Îl zvârle peste capu-i în pieptul lui Coman.
Bine veniși la mine! îi zise urieșul,

Și-n brațele-i de schijă, râzând, grozav îl strânge,
Cât pieptul îi zdrobește și oasele îi frânge,
Apoi între cadavre, pe câmp, aruncă leșul...

Gorow și Zablotowski combat delaolaltă
Cu Stroe Vlad, hotnogul, și cu șoltuzul Daltă.
Umăr de umăr, coastă de coastă, om și cal
Se strâng, se prind cu ură în clește infernal,
Voind a se absoarbe de pe a lumii față
Cu partea lor de soare, cu partea lor de viață.
Și sângele din piepturi, din frunți mereu se scurge
Și pe sub cai de-a lungul el gălgâie și curge.
Crâncenă luptă! Moartea deasupra se arată,
Face un semn, alege, și cleștetul deodată
La semnu-i se desprinde, lăsând pe câmp să cadă
Gorow și Zablotowski, amici, a morții pradă!
Iar caii lor, ca dânșii nedespărțiți, cu dor,
Se duc nebuni prin lagăr, chemând stăpânii lor.

Glence din Pocuția sub Udrea se doboară.

Udrea e prins de Cziusko, dar singur se omoară,
Strigând în desperare: Ah! zece morți mai bine
Decât o viață lungă și zile cu rușine!
Corbaci retează capul baronului Huminski,
Ciolpan apucă-n brațe-i pe junele Tenczynski
Și merge de-l depune lui Ștefan la picioare,
Apoi se-ntoarce iute la nouă vânătoare.

Zbaloș pe-un cal de câmpuri, Negrea pe-un cal de munte
Se întâlnesc cu ochii ș-aleargă să se-nfrunte.
Izbindu-se-n mulțime cu-avânt spăimântător,
Crunț se lovesc din fugă cu paloșele lor.
Lovire fulgerândă și leahului fatală!
El cade jos!... În mâna-i se frânge a sa pală,
Dar Negrea, viteaz darnic, îi zice: Frate Zbaloș,
Pe-un om căzut nu-mi place să cadă al meu paloș.
Te scoală, mergi în pace cu zile de la mine.
Ar fi păcat să piară un bun viteaz ca tine!

A zis, calu-și întoarce și-n gloată se repede,
Lăsând în urmă-i leahul; iar Cârjă, care-l vede,
Îi strigă de departe: Ani mulți, Negreo, nepoate!
Brațul ce nu dă moarte când poate, multe poate!

Și glăsuind, el vede a lui Toporski ceată,
Ciuntită, risipită și-n tabără-alungată,
Fugind cum fuge spaima lipsită de rușine...
Și simte mândrul Cârjă o mare vâlfă-n sine.

Iar cainicul Toporski, cu fruntea obosită,
Șoptește vărsând lacrimi: O! soartă mult cumplită!
Eu, tare-odinioară, vechi arbor al Lehieii,
Pierdut-am frunzi și ramuri sub vântul vijeliei!

Iată-mă-nvins!... O! Cârjă, de-acum sunt robul tău!
Rob, tu! nu mi-ar ierta-o preasfântul Dumnezeu!
Când un popor de oameni se-nchină ție, mie,
Un tu, ș-un eu, Toporski, nu cade în robie!

Așa grăiește Cârjă, bătrânul înțelept,
Și, singur, merge vesel la Ștefan, domnul drept,
Ce-i zice: Ani mulți, Cârjă! tu fală mi-ai făcut!
Ca tine fie-ți neamul viteaz și priceput!

Apoi către oștimea pe lângă el rămasă:
Acum e rândul nostru, boieri, copii din casă!
Să dăm zorul din urmă, cumplitul nostru zor,
Ce trece și răstoarnă ca trăsnet răzbitor.
Dați vânt armelor voastre! pe cai, și după mine!

Precum un cârd de vulturi din sferele senine
Cad iute ca un fulger pe-o pradă ce zăresc,
Românii, duși de Ștefan, în lagăr se izbesc!
Nimic nu le rezistă, nici tunuri, nici desime,
Nici șanț, nici zid de care, nici deasă călărime,
Căci ei răstoarnă-n treacăt, și darmă, sfarmă-n clipă
Scadroane, tunuri, corturi, și pun tot în risipă.

Fug leșii, fug cruciații și fuge însuși craiul!
Îi duce domnul Ștefan cum vântul duce paiul;
Iar tabăra leșească un lung pustiu rămâne
Sub apriga furtună a cetelor române!

Când suflă vântul toamnei prin codrii veșteziți,
Copacii plini de frunze sunt astfel zguduiți,
Și crengile căzute, și frunzele uscate
Pe câmp în depărtare sunt astfel semănite.

VIII Aratul

Armata glorioasă e frântă, risipită,
Ca munții de nisipuri în Africe pustii.
Într-un vârtej de spaimă din urmă-i fugărită
Prin văi, prin munți, prin codri, prin râpi și pe câmpii.
Iar craiu-n desperare, din dealul Catilinei,

Privește printre lacrimi frumoasa lui armată,
Ieri floarea vitejiei, azi, vai! prada rușinei,
Cum fuge ca un nour sub raze-mprăștiată,
Ș-acum el se găsește cu adevărul față!
Slab, mic, fără trufie, văzându-și înainte
Spectacolul pieirii ce-i dă fiori prin minte,
Și-n urmă-i alt spectacol ce sufletu-i îngheață.

Pe-un șes întins și galben, sub arșița de soare,
Cinci sute pluguri ară pământul țelinos,
Și domnul Ștefan însuși, cu fruntea în sudoare,
Asistă pe-un cal negru, sub un stejar frunzos.
Opt mii de leși de oaste, legați, cu frâu-n gură,
În loc de boi, la juguri se opintesc trăgând;
Ei trag mereu, și fierul greu mușcă-n bătătură,
Și unii gem, și alții cad pe genunchi plângând!

Dar biciul îi lovește și lancele-i împung...
Se scoală-n brânci și iarăși trag brazde pe pământ!
Mulți dintre ei, sărmarii! În capăt nu ajung
Și chiar în a lor brazde găsesc al lor mormânt!
Românii cu glas aprig îndeamnă ca să-ntindă,
Strigând: „Hăis, ța, liftene; hăis, ța, haram de plug!
Tu-mi pregătisei jugul, eu mi te-am pus în jug.
Hăis, ța!... ” Apoi din urmă aruncă-n brazde ghindă.
Iar Ștefan la tovarăși le zice cu glas tare:
„Așa scrie românul a sale fapte mari,
Cu fieru-n brazdă neagră!... Românul astăzi are
Pământul său drept carte și pluguri cărturari.
Aici pe unde astăzi e numai câmp, otavă,
Umbri-se-vor urmașii sub Roșia Dumbravă!”

Trecut-au patru secolii din ziua cea fatală
Când se-ngropă-n țărână a dușmanilor fală!
Și faptul cel istoric, sub formă legendară,
Din neam în neam românii îl povestesc în țară.
Priviți! lângă-o dumbravă stă tabăra de care.
Flăcăi voinici șed roată pe lângă un foc mare,
Mirându-se-ntre dânșii cum vreascurile-n foc
Ca niște șerpi se mișcă, sucindu-se în loc.
Știți voi de ce stejarul, arzând, plânge și geme?
(Întreabă-un român ager pe care-a nins devreme.)
Cole,-n astă dumbravă, copacii urieși
Sunt locuiți, se spune, cu suflete de leși.
Pe timpul bărbăției au prins Ștefan cel Mare
O oaste de năvală ș-au pus-o ca să are;
Iar în pământul negru cu sânge-amestecat,
Spre lungă pomenire el ghindă-au semănat!

El zice, și dumbrava se pare că roșește,
Ș-un aspru glas de vultur în noapte se trezește.
El zice, focul arde, dumbrava luminând,
Prin crengile frunzoase trec umbre suspinând!

Repere

✓ Poemul **Dumbrava Roșie** este una dintre cele mai impresionante opere din creația lui Vasile Alecsandri, atât prin forma artistică, cât și prin conținutul de idei pe care îl are.

✓ Poemul are un profund conținut istoric și redă evenimentele de la 1479 – o importantă pagină din istoria statului moldovenesc din perioada lui Ștefan cel Mare.

✓ Se presupune că Vasile Alecsandri s-ar fi inspirat în cele evocate din cronicile vechi românești (legenda despre **Dumbrava Roșie**), creând o adevărată perlă artistică în care se manifestă în toată amplitudinea sa marele nostru voievod Ștefan cel Mare.

✓ Regele Albert, după învoirea ce făcuse cu frații săi, regele Ungariei și ducele Litvaniei, în conferința de la Leutschau, porni cu asalt asupra Moldovei. Albert începu războiul cu asediarea Sucevei, dar nu reuși să ia orașul și se retrase în codrii Bucovinei. Aici, însă, Albert suferi cea mai mare înfrângere a sa, căci moldovenii, sub conducerea lui Ștefan cel Mare îi distruseră definitiv.

✓ Legenda spune că prizonierii leși, aproximativ 15000, au fost înhămați și puși să are pământurile și să le însămânțeze cu ghindă din care mai târziu au crescut păduri frumoase de stejar care și astăzi se mai numește **Dumbrava roșie**, sau pădure roșie, pentru că „s-au sămănat și s-au sădit cu sânge leșesc”.

✓ Poemul **Dumbrava Roșie** este alcătuit din opt părți, fiecare având un titlu și prezentând un tablou aparte.

✓ În centrul poemului se află chipul lui Ștefan cel Mare – victoriosul domn al Moldovei, pe vremea domniei căruia Moldova a cunoscut cea mai înaltă înflorire.

✓ Personajele principale poemului (Albert și Ștefan) sunt puse în antiteză, în acest mod autorul dorind să ne dezvăluie calitățile de care dispun.

✓ Vasile Alecsandri folosește o gamă foarte variată de mijloace artistice pentru a reda mesajul de idei și sentimente.

Universul operei

Folosiți-vă

cunoștințele!

✓ Citiți textul poemului **Dumbrava Roșie** și comentați structura acestei opere.

✓ Identificați tema și ideea centrală a poemului citit. Motivați de ce această operă are un profund caracter istoric. Identificați câteva pasaje din textul poemului care demonstrează acest fapt.

✓ Identificați personajele principale din poemul **Dumbrava Roșie**. Înscrieți-le în caiete. Încercați să vorbiți despre ele, plasându-le în contextul istoric al perioadei pe care o reprezintă.

✓ Explicați titlurile fiecărei părți din poem. Propuneți și alte titluri ce s-ar potrivi conținutului de idei.

✓ Identificați figura de stil principală, prin intermediul căreia sunt conturate chipurile personajelor principale. Motivați-vă răspunsul.

Exprimați-vă părerea!

✓ Determinați elementele reale și cele imaginare din acest poem. De ce credeți că autorul recurge la îmbinarea acestor elemente? Argumentați-vă răspunsul.

✓ Ce moduri de expunere folosește Vasile Alecsandri în acest poem pentru a reda mesajul de idei? Argumentați-vă răspunsul cu citate din text.

✓ Explicați următoarele versuri: „...*Timpul i-a pus coroană de argint, țara de aur. /Și gloria măreață i-au pus cununi de laur. /Pe falnicii săi umeri, cu anii sunt clădite/ Nepieritoare sarcini de fapte minunate...*”. Cui îi este atribuită această caracteristică?

✓ Cum sunt prezentate cele două personaje principale din acest poem? Motivați-vă răspunsul cu citate din text.

✓ Ce sentimente v-a trezit lectura acestui poem? De ce?

Valorificarea textului

Folosiți-vă cunoștințele!

✓ Recitați textul poemului și deduceți ideile principale ale fiecărui capitol. Înscrieți-le în caiete.

✓ Identificați elementele de descriere din poem. Cum sunt prezentate personajele? Dar natura?

✓ Ce figuri de stil predomină în textul acestui poem? Selectați câteva dintre ele și înscrieți-le în caiete.

✓ Determinați rima, ritmul și măsura versurilor în poemul lui Vasile Alecsandri.

✓ Demonstrați, prin argumente suficiente, că lucrarea **Dumbrava Roșie** de Vasile Alecsandri este un poem istoric.

Exprimați-vă părerea!

✓ Ce perioadă din istoria Moldovei este prezentată de autor în acest poem? De ce credeți că anume acest aspect al istoriei l-a inspirat pe poet? Argumentați-vă răspunsul.

✓ Unde se află astăzi Dumbrava Roșie? Ce știți despre acest loc? Informați-vă din izvoare istorice.

✓ Comentați titlul acestui poem. Care ar fi varianta voastră pentru lucrarea dată? Motivați-vă răspunsul.

✓ Amintiți-vă ce alte lucrări despre Ștefan cel Mare cunoașteți și faceți o paralelă între ele.

✓ Ce puteți spune despre semnificația „*pădurilor roșii*”. De ce au fost numite anume roșii?

Sarcini

1 Memorizați un fragment (la opțiune) din poemul istoric ***Dumbrava Roșie*** de Vasile Alecsandri și recitați-l expresiv în clasă.

2 Efectuați o comunicare în care să vorbiți despre perioada istorică descrisă în acest poem.

3 Realizați o compunere în care să prezentați chipul legendar al lui Ștefan cel Mare.

Cântec despre oastea lui Igor

Este un poem epic al literaturii ruse. A fost scris între 1185 – 1187, la scurt timp după ce evenimentele descrise în poem au avut loc cu adevărat.

Poemul descrie expediția fără succes a cneazului Igor al ținutului Novgorod-Seversk împotriva cumanilor – popor nomad care devasta prin incursiunile lor ținuturile din sud.

Igor este învins și luat prizonier dar reușește să scape și se întoarce în Rusia.

Manuscrisul *Cântecului lui Igor* este descoperit în 1795 și publicat pentru prima dată în 1800. Apoi, manuscrisul care se păstrase până la data publicării a ars în incendiul care a mistuit o parte din Moscova în 1812.

Din fericire, fusese făcută o copie pentru împărăteasa Ecaterina cea Mare, dar oricum ar fi fost, sunt multe pasaje neclare unde înțelesul dat de autorul necunoscut se pierde.

Manuscrisul *Cântecului campaniei lui Igor* a fost totdeauna prețuit mai ales pentru valoarea lui literară.

Este dens în metafore, imagini ale câmpului de luptă descris magistral și arată o extraordinară varietate structurală.

Cântecul Oastei lui Igor, e cea mai veche creație literară a slavilor răsăriteni, datând de la sfârșitul secolului al XII-lea (epoca Rusiei kievene). Este un poem eroic medieval rus (manuscrisul rămas datează din secolul XVII).

Cântecul Oastei lui Igor narează învingerea de către năvălitorii poloveti a cneazului Igor, captivitatea și eliberarea acestuia, cu ajutorul forțelor naturii.

Evenimentele din acest poem s-au petrecut la sfârșitul secolului al XII-lea.

N-ar fi bine, frați, să-ncepem
Cu voroave bătrânești
Cântecul cel greu, de jale,
De cum a purces în luptă
Igor al lui Sviatoslav?

Izbăvi-ne-vom cântarea
După zisa vremii noastre
Și nu după plăzmuirea
Cântărețului Boian.

Că Boian, prea înțeleptul.
De vroia să-și spuie versul,
Se pornea cu-nchipuirea –
Ca o veveriță-n codru,
Ca un lup prin bărăgane,
Ca un vultur pe sub nouri. (...)

Să ne-ncepem, dar, povestea,
Cântecul să ni-l începem –
De la Vladimir, bătrânul,
Pân-la Igor cel de-acuma,
Care mintea și-a încins-o
Cu tărie și virtute.
Inima și-o oțelit-o
Cu nestinsă voinicie;

Gata de pohod cu duhul,
A purces cu oști viteze
În țara Cumaniei
Pentru Țara Rusiei.

Către soare, în înalturi,
Cată Igor cu nădejde,
Dar de-acolo, peste oaste,
Ca o negură de noapte.
Pogorât-a-ntunecarea,
Semn al relelor ce vin.

Zis-a Igor către oaste:

„O, viteji și frați de luptă!
De-om cădea în bătălie,
E mai bine pentru noi.
Decât dușmanii să vină.
Lor în plean să nimerim;

Deci, măi frați, încăleca-vom
Pe cei cai bueci ca vântul
Și sili-ne-vom la drum.
Ca în zori de zi s-ajungem
Lângă Donul siniliu”.

Cneazul cugetul și-l pleacă –
Pradă aprigei dorinți,
Și-a lui poftă să ajungă
Pân-la apa Donului –
L-a făcut să nu mai creadă
În prepusul unor semne.

Zis-a Igor către oaste:
„Sulița mi-oi frânge-n harță
La hotarul câmpului,
Unde-i drag cumanului;
Cu voi, rușilor, m-oi duce,
Și ori capul mi-l voi pierde,
Ori cu chivără sorbi-voi
Din răcoarea Donului”. (...)

„Numai la Sula, pe maluri,
Să necheze caii-n spumă –
Zvon de slavă e la Kiev;
Trâmbiți numai să răsune
La cetatea Novgorod,
Că îndată se înalță
Steagurile și-n Putivl”.
Igor fratele-și așteaptă,
Zis pre nume Vsevolod.

Iată Vsevolod că vine.
Vsevolod, voinicul zimbru
Către Igor că grăiește:

„Tu ești singurul meu frate,
Igor, lumina mea!
Din același os ne tragem.
De la mândrul Sviatoslav.

Hai, încalecă-ți, frăține.
Caii aprigi și bueci,

Căci ai mei, la Kursk, te-așteaptă,
De cu vreme înșeuai.

Da oștenii mi-s
Luptători vestiți;
Cu trâmbițe-nvățați,
Sub chivere purtați,
Din vârf de sulii hrăniți,

Știu potecile toate,
Știu zăvoaiele toate,
Și-s întinse arcurile,
Și-s deschise tolbele,
Ascuțite săbiile;

Și pe cai îmi zboară
Ca în fuga lupului
Așternut câmpiilor
Dobândind în bătălie:
Cinste – voinicilor,
Slavă – cneazului!” (...)

Fiii Rusiei s-așează,
Cu flamurile lor roșii,
În lungi șiruri de bătaie
Pe câmpurile întinse,
Ca să dobândească-n luptă:
Voinicilor – cinste,
Cneazului – slavă!

Ilustrare a operei „Cântec despre oastea lui Igor”, autor V.Favorskii anul 1954

Într-o vineri, dimineăta.
Ei călcară în picioare
Spurcatele oști cumane,
Și prin câmpi se-mprăștiară,
Ca o ploaie de săgeți.
Și răpiră mândre fete,
Fete de-a cumanilor,
Și cu ele – și mătăsure.
Aur greu, chilimuri scumpe,

Din mântăli și din poclâzi,
Din brocarte și din corturi.
Din atâtea lucruri dalbe –
Poduri și-au podit prin mlaștini
Și prin locuri mocirloase.

Iar lui Igor îi rămase
Pentru marea vitejie –
Îi rămase steagul roșu,
Prapur alb pe băț de-argint,
Fălfaindu-și tuiul roșu!

Dorm urmașii lui Oleg,
Doarme oastea în câmpie,
Ce departe au purces! (...)

Iar acel Oleg cu harța
Se isca la răzvrătire
Și atunci turna săgeți
Pe întinderi de pământ.

Numai să-și pună piciorul
În scărița cea de aur
La Tmutocan – cetate,
C-a lui zvoană de podghiazuri
O afla cu amărăciune
Înțeleptul Iaroslav.
Iar Vladimir Monomah,
La Cenigov, zi de zi,
Și-astupa urechile –
Zvoana harței necăjindu-l.
Borîs al lui Viaceslav,

Cneaz viteaz și tinerel,
Cu dorință de pohvală,
A căzut în luptă dreaptă
La Kanina-n șes cu iarbă,
Pentru cinstea prihănită
A viteazului Oleg.

Din aceeași luncă verde
Sviatopolc a dat poruncă.
Pe-o pătașcă aninată
Între doi cai ungurești,
Ca să fie adus la Kiev,

Tatăl său, răpus în luptă.
Când în scaun a stătut.
Anii toți, Oleg Amarul,
Încolțiră și creșcură
Pe pământul lui Dajbog
Hărțuieli lăuntrice;
În bătaia dintre cneji
Mulți s-au stins fără de rost. (...)

S-au bătut o zi,
S-au bătut și două,
Iar a treia zi,
Cam pe la amiază,
Au căzut flamurile
Oștilor lui Igor.

Și aice, la Kaiala.
Lângă malul prăvălatic.
Răzlețitu-s-au, în plean.
Amândoi frăținii.

N-a ajuns aice vin
De acela sângieriu;

Tot aice au sfârșit
Rușii cei viteji ospățul:
Îmbătând pe pețitori
Au căzut în câmp departe
Pentru țara Rusiei.

Coborât-a, coborât-a
 Vremea jeliștei în țară,
 Iarba-n câmp acoperit-a
 Oștile de harț răpuse.
 Răscolitu-s-a Obida
 Dintre oștile rusești.
 Ca o zână, coborât-a
 Pe pământul lui Troian.
 Plescăindu-se pe valuri
 Cu aripi de lebădă.
 Pe cea mare sinilie
 De la gura Donului.
 Plescăindu-se Obida
 Alungat-a, alungat-a
 De la vetrele rusești
 Vremile belșugului.
 Cnejii crâncene pohoduri
 Încetară a purcede.
 Împotriva-le păgânul
 Săvârșea podghiazuri dese.
 N-aveau knejii împăcare.
 Unul altuia-și zicea:
 „Lasă-mi, frate, ceia, ceia,
 Lasă-mi, frate, și aceia”.
 Orice boaghe pentru Cnejii
 Se numea, „un lucru mare”.
 Între ei gătind necunten
 Numai hărțuieli deșerte,
 Iar cumanii-n vreme asta
 Se porneau de pretutindenii,
 Dând năvală cu izbândă
 Pe pământul Rusiei.

O, departe, frați, departe,
 A luat-o razna șoimul
 După păsări călătoare,
 Sfășiiu-le-n bătaie,
 Alungându-le spre mare!
 Oastea vrednică-a lui Igor
 Zace-n câmp, nu mai învie! (...)

Înțeleptul Sviatoslav.
 A grăit în grai de aur
 Cel cuvânt stropit de lacrimi,
 Următoarele-a grăit:

„Dragii mei, copiii mei.
 Igore și Vsevolode!

Prea devreme, prea devreme
 Ați dat ghes cu săbiile
 În Țara Cumaniei
 După slavă și dobândă.
 Ați vărsat în harțul crâncen,
 Fără cinste și pohvală,
 Sângele păgânului.

Ale voastre inimi dârze
 Cu tărie de oțel
 La-ndrăzneală n-au măsură,

Ce-ați făcut, frațini cu mine,
 La cărunte bătrânești?” (...)

(Traducere de G. Meniuc)

Pictor V.M. Vasnețov

Repere

✓ Monumentul literaturii medievale ruse, poemul eroic ***Cântec despre oastea lui Igor***, relatează evenimentele petrecute la sfârșitul secolului al XII-lea, și anume expediția – finalizată printr-o înfrângere – pornită de conducătorul micului cnezat al Novgorodului împotriva poloveților năvălitori.

✓ Sensul principal al poemului constă în apelul patetic la apărarea Rusiei împotriva invadatorilor și la unitatea de acțiune a tuturor cnejilor, unitate concepută în forma constituirii unei puteri militare centralizate.

✓ După o evocare a legendarului rapsod popular Boian – parte în care se anunță subiectul poemului, - se descriu pregătirile expediției, primele victorii ale rușilor, apoi înfrângerea oastei lui Igor care este luat în captivitate.

✓ Iaroslavna, soția lui Igor, adresează o chemare în lupta împotriva păgânilor, apoi invocă forțele naturii, care îl vor ajuta pe Igor să fugă din captivitate.

✓ ***Cântecul despre oastea lui Igor*** aduce o formă de narațiune tipică pentru epoca în care s-au petrecut evenimentele relatate, formă în care tonul solemn de elogiare a cnejilor alternează cu tonul elegiac al bocetului, sentimentul eroic cu simțul naturii, elementul istoric cu cel legendar, iar influența baladelor, numite „bâline”, cu cea a lirismului popular.

✓ Deși alimentat cu elemente de bază, predominante, de proveniență populară, lucrarea ***Cântec despre oastea lui Igor*** apare în forma unei elaborări culte, cu rafinate figuri de stil și alese particularități artistice.

Universul operei

Folosiți-vă

cunoștințele!

✓ Citiți cu atenție ***Cântecul despre oastea lui Igor*** și determinați evenimentele lui principale.

✓ Selectați cuvintele necunoscute din textul citit și explicați-le cu ajutorul dicționarului.

✓ Delimitați tablourile principale ale textului citit. Ce evenimente evocă fiecare dintre ele?

✓ Determinați personajele principale ale operei. Înscrieți-le în caiete. Cum ați putea să le clasificați?

✓ Efectuați un plan simplu de idei al acestei bâline.

Observați!

✓ Cum sunt relatate evenimentele în lucrarea ***Cântec despre oastea lui Igor***?

✓ Ce perioadă din istoria Rusiei este descrisă în această lucrare? Ce cunoașteți voi despre această perioadă istorică?

✓ Cum este prezentat Igor, ca personaj central, în opera citită de voi? Dar celelalte personaje?

✓ Ce trăsături de caracter îi putem atribui Iaroslavnei? Ce rol joacă ea în desfășurarea evenimentelor descrise? Argumentați-vă răspunsul.

✓ Ce moduri de expunere se împletesc în această lucrare? Care este rolul lor în relatarea evenimentelor?

Exprimați-vă păreră!

✓ Ce sentimente v-a trezit lectura acestei bâline? Motivați-vă răspunsul.

✓ Ce figuri de stil sunt folosite în textul acesta pentru a reda evenimentele și comportamentul eroilor? Selectați unele dintre ele și înscrieți-le în caiete.

✓ Care sunt calitățile morale ce determină personalitatea lui Igor?

✓ Ce rol joacă oastea în frunte cu Igor în campania militară descrisă în poem?

✓ De ce opera se numește *Cântec despre oastea lui Igor*? Ce alt titlu ați putea să-i dați? Motivați-vă răspunsul.

Sarcini

1. Citiți integral bâlina *Cântec despre oastea lui Igor* și efectuați un plan simplu de idei al acestei opere.

2. Efectuați o comunicare despre perioada istorică descrisă în această bâlină, folosind date istorice reale.

3. Descrieți într-un text chipul lui Igor, prezentându-l sub toate aspectele.

Cântecul lui Roland

Literatura epică greacă a antichității a lăsat posterității *Iliada* și *Odissea*. Lumea latină a creat *Eneida* lui Vergiliu. Franța medievală a îmbogățit literatura universală cu nenumărate poeme eroice. Dar dintre toate cel mai frumos și cel mai vechi, totodată, rămâne *Cântecul lui Roland*.

Cântecul lui Roland (*La Chanson de Roland*), face parte din „ciclul lui Carol cel Mare”. Textul poemului, pe care îl traducem parțial, numără 4002 versuri cu monorimă asonantică, de o rară ingeniozitate poetică.

Acest poem epic este un exemplu de *chanson de geste*, o specie literară ce a înflorit în secolele XI – XV și care proslăvește faptele eroice ale protagonistului, onoarea și credința.

A fost publicat pentru prima oară în Franța, în 1837, de Francisque Michel (1809 – 1887).

Ultimul vers al manuscrisului indică un nume: Tuoldus. Nu se știe dacă acest nume este cel al autorului, al copistului sau al interpretului „*Cântecului lui Roland*”.

Cercetătorii istoriei literaturii medievale s-au străduit să-l identifice; după una din ipoteze, poetul Tuoldus (formă latinizată a numelui normand Tuold) ar fi unul și același cu fratele vitreg al lui Wilhelm Cuceritorul, Tuoldus, călugăr la Fécamp, apoi abate de Malmesbury după bătălia de la Hastings, la care a luat parte și, în sfârșit, abate la mănăstirea din Peterborough unde a murit în 1098.

Mărturii istorice atestă faptul că o „cantilenă” despre Roland a fost cântată, de jonglerul Taillefer, la bătălia de la Hastings (1066).

Cântecul lui Roland (La Chanson de Roland) este cea mai veche operă importantă a literaturii franceze, datată pe la mijlocul secolului al XII-lea, și are aproximativ 4004 versuri.

171

Cum seama-și dă că și-a pierdut vederea,
Se scoală și puterile-și strunește
Și chipul său își pierde-mbujorarea.
În fața lui e-o piatră negricioasă;
De zece ori cu spada o izbește:
Scrâșnește-n ea, dar nici nu se știrbește.
Roland grăiește: „Ajutor, Fecioară!
Ah, Durendal, ce vitregă ursită !
Eu mor și nu-mi mai ești de trebuință.
Cu tine-am câștigat atâtea lupte
Și-atâtea necuprinderi, stăpânite
De Carol cel cu barba colilie.
În mâinile de laș să nu ajungi vreodată!
Un bun vasal te-a mănuit atâta.
Rămâi fără pereche în sfânta Franță!”

172

Roland izbește-n steiul de agată:
Scrâșnește lama fără vreo știrbire.
Când vede că nu-i chip să-și

rupă spada,

În sinea lui pornește s-o deplângă;

Ce mândră ești și lucie și albă:

Ca pălălaia strălucești în soare!...

În văi, la Maurienne, era-mpăratul,

Când, printr-un înger, Dumnezeu

îi spuse

În mâna unui conte să te-așeze.

Și Carolmagnul m-a încins cu tine.

Bretania cu tine-o cucerii,

Anjou-ul, Poitou-ul și le Maine

Și libera Normandie de-așșideri,

Provența, Acvitania, Romagna,

Lombardia, Bavaria și Flandra,

Burgundia, Polonia întreagă

Și Țarigradul îi făcu-nchinare,

Și Saxa-n care face ce poștește,

Și Scoția și Galles și Irlanda,

Și Anglia – moșia de coroană.

Și-n toate aceste țări domnește Carol

Cel Mare și cu barba colilie...

Durere mare pentru ea mă-ncearcă,

Mai bine mort,n-o las pe mâini păgâne.

De-așa rușine cruță, Doamne, Franța!

173

Roland izbește-n steiul sur de-agată

Și-l spintecă mai mult decât pot spune.

Scrâșnește spada fără să se rupă

Și neștirbită către sclavă sare.

Și molcom o deplânge-n sinea lui:

174

Viteazul simte moartea ce-l cuprinde

Și de la cap spre inimă-i coboară.

Dă fuga, subț un pin stingher se-ntinde,

Cu fața spre pământ, în iarbă verde.

Sub el își pune sabia și goarna;

Spre capul și-l întoarse,
Ținând într-adevăr ca împăratul
Și toți ostașii lui francezi să spună:
„Ca un viteaz pieri vestitul conte !”
Păcatele-și destăinuie, smerit,
Dând pentru ele Domnului mănua.

175

Roland își simte istovit veleatul.
Spre Spania, din vârful unei măguri,
C-o mână se izbește peste piept:
„Îndură-te și iartă-mi, Doamne, toate
Păcatele – mai mari sau mai mărunte –
Ce-am săvârșit de când venii pe lume
Și până azi când zac, lovit de moarte!”
Spre Domnul și-a întins mănua dreaptă.
Un pâlc de îngeri către el coboară.

176

Roland viteazul zace sub un pin
Cu fața către Spania întoarsă.
Încep prin minte amintiri să-i treacă:
Tot ce cu vitejie cucerise
Și dulcea Franță, cei cu el de-o viță
Și Carolmagnul, care îl crescuse...
Și plânsul și suspinele-l înving...

Repere

✓ Începând încă din perioada migrației popoarelor, caracterizată prin războaie sângeroase și expediții de jaf, evenimentele și episoadele acestei epoci au fost evocate în scurte compoziții versificate, recitate de cântăreți ambulanți în ocazii care adunau un auditor numeros. În acest fel au apărut „cântecele de vitejie” în diferite țări.

✓ *Cântecul lui Roland* se referă la un eveniment petrecut în secolul al VIII – lea, și anume la expediția lui Carol cel Mare împotriva maurilor din Spania.

✓ Subiectul cântecului vorbește despre victoria trupelor franceze, despre invidia și trădarea nobilului Ganelon, care uneltește împotriva cavalerului Roland, a cărui oaste va fi atacată și învinsă de mauri, cu toată vitejia lui Roland.

✓ Poemul se încheie cu pedepsirea lui Ganelon și pregătirile pentru o nouă luptă.

✓ *Cântecul lui Roland* are un caracter general războinic și cavaleresc, în același timp remarcându-se și coloratura religioasă a timpului, luptele contra maurilor fiind văzute și ca lupte împotriva păgânătății.

- ✓ La baza poemului stă ideea devotamentului necondiționat pe care vasalul îl datorează suveranului său, dar și dragostea de țară care-l însușește pe erou.
- ✓ Ca stil, poemul se resimte de influența simplității și sincerității poeziei populare.

Universul operei

Folosiți-vă

cunoștințele!

- ✓ Citiți cu atenție textul poemului *Cântecul lui Roland* și determinați ideile principale ale lui.
- ✓ Încercați să delimitați tablourile principale ale acestui poem, dându-le un titlu corespunzător.
- ✓ Identificați personajele principale din acest poem și efectuați o mică caracteristică a lor, folosind citate din text.
- ✓ Determinați modurile de expunere prin care este redat conținutul de idei în acest poem. Motivați-vă răspunsul prin citate corespunzătoare din text.
- ✓ Realizați un scurt comentariu al acestui poem, bazându-vă și pe date concrete din istorie cunoscute de voi.

Exprimați-vă

părerea!

- ✓ Cine este Roland? Este el un personaj concret din istorie sau este un simbol?
- ✓ Ce trăsături de caracter îi putem atribui lui Roland? Argumentați-vă răspunsul.
- ✓ Ce evenimente istorice sunt prezentate în poemul *Cântecul lui Roland*? Ce știți despre această perioadă?
- ✓ Cum este structurată poezia citită? Ce puteți spune despre versificația acestei opere?
- ✓ Identificați secvențele din poem în care se descrie moartea lui Roland și comentați-le

Rețineți!

Eposul eroic cuprinde una din cele trei specii ale literaturii, care se răsfrânge și asupra creației populare orale. Este o sinteză poetică a celor mai însemnate evenimente din istoria veche a poporului: cucerirea naturii, luptele seculare și crearea familiei, lupta pentru independență. Caracterul eroic al mesajului, forma versificată, prezentarea recitativ-melodică – iată caracteristicile principale ale eposului eroic.

Aceasta e o specie deosebită, independentă a folclorului, care nu trebuie confundată nici cu balada, nici cu cântecele istorice.

Rețineți!

Poemul este o specie a poeziei epice, de întindere relativ mare, cu caracter eroic, filozofic, istoric, mitologic, legendar în versuri de proporții mari, în care se povestesc fapte mărețe săvârșite de personaje însuflețite de sentimente nobile.

Valorificarea textului

Folosiți-vă

cunoștințele!

- ✓ Recitiți textul poemului și determinați tema și ideea acestei opere literare.
- ✓ Ce mijloace artistice sunt utilizate în poem pentru redarea conținutului de idei? Exemplificați.
- ✓ Despre lucrarea *Cântecul lui Roland* se spune că este un poem eroic: demonstrați acest lucru. Care sunt caracteristicile principale ale poemului eroic?
- ✓ Identificați în textul poemului secvențele care demonstrează sacrificiul lui Roland.
- ✓ Recitiți ultima strofă a poemului și comentați-o. Ce idei desprindem din această strofă?

Observați!

- ✓ Cum este prezentat Roland în textul poemului? Ce trăsătură de caracter a eroului predomină? Argumentați-vă răspunsul.
- ✓ Care sunt relațiile dintre Roland și regele Carol? Motivați-vă răspunsul.
- ✓ Ce poeme eroice ați mai citit? Ce este comun între ele?
- ✓ Cum sunt personajele ce le întâlnim în poemele eroice? Cu ce trăsături de caracter sunt înzestrate ele?

Sarcini

- 1 Citiți expresiv poemul *Cântecul lui Roland*, respectând semnele de punctuație utilizate.
- 2 Realizați o paralelă între poemele eroice *Dan, căpitan de plai* și *Cântecul lui Roland*.
- 3 Efectuați o caracteristică artistică a eroului principal din poemul studiat.

CUPRINS

Literatura – ramură a artei.....	3
Balada populară Miorița.....	5
Johann Wolfgang Goethe.....	10
Împăratul pădurii.....	11
Vasile Alecsandri.....	13
Dan, căpitan de plai.....	15
Dumbrava Roșie.....	32
Cântec despre oastea lui Igor.....	50
Cântecul lui Roland.....	57
Parabola vameșului și a fariseului.....	63
Parabola semănătorului.....	63
Mihail Sadoveanu.....	65
Un om năcăjit.....	66
Ion Creangă	73
<i>Amintiri din copilărie</i>	
La cireșe.....	74
La scăldat.....	77
Nicolae Labiș. Scrisoare mamei de Anul Nou.....	85
Vasile Tărățeanu.....	45
Fiului.....	90
Vasile Levițchi.....	92
Cuvânt pentru Luceafăr.....	93
Ilie Tudor Zegrea.....	96
Eminescu-itotce-avem maisfânt.....	97
Lucian Blaga.....	99
Hronicul și cântecul vârstelor.....	100
Fântânile.....	115
Daniel Defoe.....	117
Robinson Crusoe.....	118
Jonatthan Swift.....	139
Călătoriile lui Gulliver.....	141
Călătoria în Lilliput.....	141
Călătoria în brobdingnag.....	149
Călătoria în Iaputa, Balnibarbi, Glubbubdrib, Luggnagg și Japonia.....	155
Călătoria în țara Houyhnhnms-ilor.....	160
Alexei Mateevici.....	164
Limba noastră.....	164

<i>Vechiul Testament</i>	
Unpsalm al lui David împotriva lui Goliat.....	168
<i>Vechiul Testament</i>	
David și Goliat.....	169
<i>Vechiul Testament</i>	
Puternicul Samson.....	173
<i>Vechiul Testament</i>	
Judecata regelui Solomon.....	174
Mihai Eminescu.....	176
Crăiasa din povești.....	178
Călin.....	182
Vasile Voiculescu.....	192
Florii.....	192
Alexandru Vlăduț.....	195
Hristos a înviat.....	195
Ion Druță.....	199
Sania.....	200
Adam Mickiewicz.....	209
Liniștea mării.....	210
Furtuna	211
Vasile Romanciuc.....	213
Duminică.....	214
Mihail Iurievici Lermontov.....	217
Pânza.....	218
LECTURĂ INDIVIDUALĂ	
Noaptea Sfântului Andriei.....	221
Psalm.....	222
Făt-Frumos din tei.....	223
Pâine de pe vatră.....	225
Pașa Hassan.....	225
Arhivele Golgotei.....	228
De parcă te ascultă Eminescu.....	228
Dorința.....	229
DICȚIONAR.....	230

Навчальне видання

**Говорнян Лілія
Колесникова Дойна**

Інтегрований курс

**ЛІТЕРАТУРА
(румунська та світова)**

**Підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів
з навчанням румунською мовою**

Румунською мовою

Зав. редакцією *К.В. Даскалюк*
Редактор *Г.І. Унгурян*
Художній редактор *І.Б. Шутурма*
Підбір та обробка фотоілюстрацій *С.Л. Говорнян*
Коректор *І.Т. Зегря*

Формат 70х100 $\frac{1}{16}$.
Ум. друк. арк. 19,44.
Тираж пр. Зам.

Державне підприємство
«Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ»
79008 м. Львів, вул. Галицька, 21

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4826 від 31.12.2014
www.svit.gov.ua
e-mail: office@svit.gov.ua
svit_vydav@ukr.net